

FANØ får

turist
GUIDE

2024

Her produceres den originale Fanø skinke®
Bei Uns wird der Originale Fanø Schinken® produziert

SLAGTERPRISEN
2019

Alle vore varer er hjemmelavet af de fineste råvarer og tilberedt efter gamle håndværkstraditioner

Alle unsere Waren sind aus dem besten Rohmaterial nach alten Handwerkstraditionen hausgemacht.

INDHOLDSFORTEGNELSE

ANNONCØRLISTE 2024	2
VELKOMMEN TIL FANØ	6
FANØ	10
FANØ CYKELRUTTER (KORT)	14
LIVET FØLES STØRRE PÅ CYKEL	16
VANDRETURE PÅ FANØ	20
BADEBYERNE FANØ BAD OG RINDBY STRAND	22
STRANDLIV	28
PÅ RAVJAGT	30
SÆLERNE PÅ FANØ	32
LOKALE FØDEVARER	34
BYGGESKIK PÅ FANØ	36
HVAD FINDER VI PÅ STRANDEN	38
NATIONALPARK VADEHAVET - Natur i verdensklasse	40
SKOVLEGEPLADSEN	42
SØREN JESSENS SAND, Landskaber smelter sammen	44
NORDBY Fanøs hovedstad	46
SØNDERHO, Danmarks smukkeste landsby	48
FANØ - STOLTE SEJLSKIBSTRADITIONER	50
KUNST OG KUNSTHÅNDVÆRK PÅ FANØ	52
FANØ DRAGTEN	56
CHRISTEL SEYFARTH ART KNITS [special artikel]	60
ATLANTVOLDEN PÅ FANØ	64
TIDEVANSTABEL 2024	68
GODT AT VIDE (praktisk info)	70

Udgiver: Casa Grafika - Fanø. Oplag: 30.000 eksemplar på dansk
Layout & tryk: Casa Grafika - Fanø. Tlf.: +45 2164 4656. www.casagrafika.dk
Tak for venligt udlån af billeder til: Thomas Skjold, Morten Fog, National Park Vadehavet, Vadehavskysten og Visit Fanø. Vi tager forbehold for evt. trykfejl og ændringer.

FIND HVAD DU HAR BRUG FOR...

AKTIVITETER OG UDFLUGTER

Club Fanø, Sønderklit 4a / Kirkevejen 37. 4241 2165	s. 31
Fanø Bad minigolf, Golfvejen 1, Fanø Bad, 7666 0077	s. 39
Fanø Fodboldgolf, Postvejen 7b, Rindby, 2330 0554	s. 62
Havværk, natur formidling, Gammel Byvej 36, Sønderho. 2615 5410	s. 67
Legeland ved Rødgaard Camping, Kirkevejen 13, Rindby, 7516 3311	s. 18
Nationalparksafari.dk	s. 45
Pirat Minigolf, Kirkevejen 3-5, Rindby, 7516 3680	s. 19
Ribe Viking Center, Lustrupvej 4, Ribe. 7541 1611 (RIBE)	s. 43
Vadehavscentret, Okholmvej 5, Vester Vedsted, Ribe	s. 37
Vadehavskysten, Nørregade 19, 6700 Esbjerg	s. 26

APOTEK

Fanø Apotek, Hovedgaden 64, Nordby, 75 16 20 23	s. 66
---	-------

ARKITEKT / TEGNESTUE

Arkitekt MMA Kim Holst, 2370 1896	s. 66
-----------------------------------	-------

AUTOVÆRKSTED

Fanø Autoværksted, Strandvejen 4, Nordby, 7516 3520	s. 65
---	-------

BAGER

DagliBrugsen, Landevejen 42, Sønderho, 7516 4018	s. 51
Super Brugsen, Hovedgaden 77, Nordby, 7516 2009	s. 72
SPAR Supermarked, Strandvejen 27, Nordby 7516 3120	s. 65
Rindby Supermarked, Kirkevejen 32, Rindby, 7516 3546	s. 23

BEKLÆDNING

Christel Seyfarth, Hovedgaden 76, Nordby.	s. 51
Kollektionshuset, Hovedgaden 61, Nordby, 7516 2207	s. 54
Kunstladen, Postvejen 29, Rindby. 7516 3504	s. 63
No 66, Hovedgaden 66, Nordby. : 2143 6177	s. 66
Rikke Sandford, Hovedgaden 58B, Nordby, 2547 8766	s. 63
Nyform, Strandvejen 56, Fanø Bad, 7516 3484	s. 33
Silken, Landevejen 15, Sønderho. 2127 9256	s. 62
Uldsnedkern, Digevej 7, Sønderho, 7516 4131	s. 62
Værftet, Havnevej 2, Nordby	s. 55
Westwind, Hovedgaden 88, Nordby. 7694 0966	s. 59

BIBLIOTEKER

Nordby Bibliotek, Midtbjergvej 2, Nordby, 7666 0511	s. 67
---	-------

BLOMSTER

Fanø Blomster, Hovedgaden 75, Nordby, 7516 2656	s. 54
---	-------

BOGHANDEL / POSTBUTIK

Fanø Boghandel, Hovedgaden 58, Nordby, 7516 2184	s. 67
--	-------

STØT VORES ANNONCØRER... DE STØTTER OS, BRUG DENNE
LISTE TIL DIN NÆSTE INDKØBSOPLEVELSE

BRUGSKUNST / GAVEARTIKLER

Den Lille Rav Butik, Hovegaden 39, Nordby	s. 54
Fanø Fliser, Vigenvej 14, Nordby, 2049 3428	s. 62
Fanø Keramik, Hovedgaden 25b, Nordby, 6179 1428	s. 66
Fanø Lys, Strandvejen 59, Fanø Bad, mob. 2136 1006	s. 25
Hidalgo, Hovedgaden 30, Nordby. 4241 2565	s. 24
Kunstladen, Postvejen 29, Rindby. 7516 3504	s. 63
Lorenzens Museumsbutik, Sønderho. 5150 1850	s. 65
Ravsmøden, Landevejen 40, Sønderho, 2165 4870	s. 63
Rikke Sandford, Hovedgaden 58B, Nordby, 2547 8766	s. 63
Rindby Supermarked, Kirkevejen 32, Rindby, 7516 3546	s. 23
Toves Gavebod, Hovedgaden 41, 7516 2462	s. 63
Værftet, Havnevej 2, Nordby	s. 55

CAMPING

Feldberg Familie Camping, Kirkevejen 3-5, Rindby, 7516 3680	s. 19
Feldberg Strand Camping, Kirkevejen 39, Rindby, 7516 2490	cover
Rødgaard Camping (Axel's kirtchen) , Kirkevejen 13, Rindby	s. 18

CYKLER & CYKELUDLEJNING

Fanø Cykler, Kirkevejen 67, Rindby	s. 62
Fri Bikeshop, Mellemgaden 12, Nordby, 7516 2460	s. 55
Club Fanø, Sønderklit 4a / Kirkevejen 37. 4241 2165	s. 31

CYKELMEKANIKER / BUTIK

Fri Bikeshop, Mellemgaden 12, Nordby, 7516 2460	s. 55
---	-------

DYRLÆGE

BLM dyrlæg, Hæsset 1, Rindby. +45 2899 7557	s. 67
Fanø Dyreklinik. Hovedgaden 126, Nordby. 2924 7663	s. 62

ELEKTRIKKER

Dan-EI, 7023 2388	s. 62
-------------------	-------

EJENDOMSHANDEL

EDC-Fanø, Strandvejen 10a, Nordby, 7666 0102	s. 58
Nybolig, Hovedgaden 54, Nordby, 7516 1011	s. 59

ENTREPRENØR

Frits Brinch & Sønner ApS, S.nder Nytoft 11, Nordby, 2926 5676	s. 66
--	-------

FERIEHUSUDLEJNING

Danibo Sommerhusudlejning, Langelinie 9, Nordby	cover
Esmark, Kirkevejen 13c, 6720 Rindby. 6915 9618	s. 57
Sol & Strand Feriehusudlejning, Postvejen 16, Nordby, 7516 2600	s. 18

FISKEHANDLER

LS, Leif Støjer. www.lsfisk.dk. 2674 2995 s. 67

FODBOLDGOLF

Fanø Fodboldgolf. Postvejen 7b, Rindby. 2330 0554 s. 62

FRISØR

Art of Hair, Ved trappen 8, Nordby. 7512 4905 s. 63

FORENINGER

Sønderho Borgerforening, Sønderho, www.sonderho.dk s. 67

Vist Fanø, www.visitfanoe.dk s. 12

GALLERIER

Fanø Strandgalleri, Kirkevejen 39 Rindby s. 63

Marco Brodde, Havnevej 2, Nordby s. 63

IS

Sønderho Is Café, Sønderland 5, Sønderho, 7516 4172 s. 53

Perronen, Hovedgaen 37, Nordby. 6148 7360 s. 67

KROER OG HOTELLER

Fanø Krogaard, Langelinie 11, 7660 0070 s. 51

LEGETØJ

Club Fanø, Sønderklit 4a, Fanø Bad, 4241 2565 s. 31

MUSEER

Fanø Kunstmuseum, Nord Land 5, Sønderho s. 55

Fanø Museum, Skolevej 2, Nordby s. 54

Fanø Skibsfarts- & Dragtsamling, Hovedgaden 28 s. 58

Ribe Viking Center, Lustrupvej 4, Ribe. 7541 1611 (RIBE) s. 43

Vadehavscentret, Okholmvej 5, Vester Vedsted, Ribe s. 37

MINIGOLF

Fanø Bad minigolf, Golfvejen 1, Fanø Bad, 7666 0077 s. 39

Pirat Minigolf, Kirkevejen 3-5, Rindby, 7516 3680 s. 19

PRINTCENTER /GRAFISK PRODUKTION

Casa Grafika, Kikkebjergvej 6, Nordby, 2146 4656 s. 66

PRIVAT OVERNATNING

Villa Quisisana. Strandvejen 62, Fanø Bad. 7516 2700 s. 63

POSTBUTIK

Fanø postbutik v/ Fanø boghandel, Hovedgaden 58, 7516 2184 s. 67

PUB

Hjørnekroen, Hovedgaden 14, Nordby, 7516 2262 s. 66

Kabyssen, Kirkevejen 37, Rindby, 7516 1533 s. 67

Værfttet, Havnevej 2, Nordby s. 55

RESTAURANTER, CAFEER MM

Axel's Kitchen, Kirkevejen 13, Rindby, 4024 3011 s. 18

Cafe Nanas Stue, Sønderland 1, Sønderho. 7516 4025 s. 53

Elses Gab, Havnevej 2, Nordby s. 55

Fajancen, Sønderland 5, Sønderho, 7516 4172 s. 53

Fanø Krogaard, Langelinie 11, 7660 0070 s. 51

Kaffehuset, Hovedgade 60, Nordby. 2444 2881 s. 67

Lighthouse, Kirkevejen 32, Rindby s. 35

Restaurant Dino, Strandvejen 8, Nordby, 7516 6464 s. 63

Rindby Supermarked, Kirkevejen 32, Rindby, 7516 3546 s. 23

Sea Side, Langelinie 2, Nordby. 2010 8717 s. 63

Perronen, Hovedgaen 37, Nordby. 6148 7360 s. 67

SHOPPING CENTER (ESBJERG)

BROEN Shopping, Exnersgade 18, 6700 Esbjerg s. 13

SLAGTER

Slagter Christiansen, Hovedgaden 17, Nordby, 7516 2067 cover

SMYKKER

Den Lille Rav Butik, Hovedgaden 39, Nordby s. 54

Hidalgo, Hovedgaden 30. 4241 2565 s. 24

Ravsmødden, Landevejen 40 Sønderho. s. 63

SPECIAL PRODUKTER / FØDEVARER

Fanø Lynghønning, Hovedgaden 114, Nordby. 7516 2248 s. 62

SPILLESTED

Elses Gab, Havnevej 2, Nordby s. 55

SUPERMARKEDER

DagliBrugsen, Landevejen 42, Sønderho, 7516 4018 s. 51

Rindby Supermarked, Kirkevejen 32, Rindby, 7516 3546 s. 23

Spar, Strandvejen 27, Nordby, 7516 3120 s. 65

SuperBrugsen, Hovedgaden 87, Nordby, 7516 2009 s. 72

TAXA

Fanø Taxa, +45 8844 3399 s. 62

TURISTFORMIDLING

Vadehavskysten, Nørregade 19, 6700 Esbjerg s. 26

Vist Fanø, www.visitfanoe.dk s. 12

TV SERVICE

Michaels Antenne Service, Nordby, 2011 6325 s. 62

TØMRER & SNEDKER

Flex-Byg, Lodsvej 41, Nordby, 2148 6989 s. 67

Wohlert, Tømrer - Snedker. Sønderho. 4043 5413 / 2992 6583 s. 66

VELKOMMEN TIL FANØ

fundet ud af, hvor du skal bo, kan guiden også være med til at finde den rigtige overnatning, hvad enten det er hotel, camping, feriehus eller B&B.

Planlægger du en dagsudflugt til Fanø, er der også masser af inspiration at hente her. Et godt tip, lad bilen stå på fastlandet og brug cyklen på Fanø. Her du ikke din egen cykel med, er der flere cykeludlejere på øen.

Fanø gemmer på mange oplevelser, både store og små. Den enorme sandstrand er den helt store attraktion, men der er også masser af spændende oplevelser i naturen bag klitterne og i de 2 bymiljøer i Nordby og Sønderho. Sæler, fuglekøjer, blokart, 4 museer og meget mere.

Der er rigtig meget du kan opleve på egen hånd, men det giver oplevelserne en ekstra dimension, når man får fortalt historien af en lokal guide.

På visitfanoe.dk kan du få et overblik over de mange aktiviteter, der foregår på Fanø. Det er det nemt at bestille og købe en lang række af de spændende oplevelser og udflugter, som Fanø tilbyder. Arrangementerne kan både købes on-line eller direkte hos arrangørerne.

TURISTINFORMATION:

Nordby: Langelinie 5, Selvbetjent åbningstid: Alle dage, hele året rundt 10.00-18.00

Betjent åbningstid: Juni, juli og august, Mandag-fredag 10.00-14.00

April, maj, september og oktober: Mandag 10.00-14.00, Fredag 10.00-14.00

Sønderho: Landevejen 35, Selvbetjent åbningstid: Alle dage, hele året rundt 10.00-18.00

ÅBNINGSTIDER PÅ FANØ:

De typiske åbningstider for butikkerne på Fanø er hverdage 10.00-17.00 og lørdag 10.00-13.00. Supermarkeder er dog typisk åbne alle dage 8.00-18.00/19.00. Åbningstiderne kan dog variere fra butik til butik. Der kan også være sæsonmæssige forskelle i åbningstiderne. De længste åbningstider ligger typisk i juli og august.

KÆRE GÆST

Velkommen til Fanø. Vi håber, at I får et dejligt ophold og mange dejlige ferieoplevelser. Allerede på færgen mellem Esbjerg og Fanø mærker man pulsen falde og roen indfinde sig.

Når du læser denne ferieguide er du sikkert allerede indlogget på dit overnatningssted. Hvis du endnu ikke har

FIND SPÆNDENDE ARRANGEMENTER OG AKTIVITETER I FANØ KALENDEREN

FanøKalenderen er en elektronisk kulturguidekalender, som giver dig et godt overblik over mange af de arrangementer og aktiviteter, der er på Fanø.

I 2024 er der mere end 600 events på Fanø i kalenderen. Du finder alt fra festivaler, koncerter, kunststillinger og teaterforestillinger til naturture, foredrag, idrættsturneringer og børneaktiviteter.

Du kan selv sortere og filtrere i forhold typer af aktivitet, du kigger efter, og i hvilken periode.

Kalenderen bliver løbende opdateret med nye events af arrangørerne selv, så du kan altid finde de aktuelle arrangementer og begivenheder.

Velkommen til Fanø

- OPLEV
VORES UNIKKE
NATUR OG KULTUR

På trods af den beskedne størrelse byder vores dejlige ø på et væld af fantastiske oplevelser, som du som gæst kan glæde dig til at gå på opdagelse i.

Vi er nok først og fremmest kendt for vores enestående natur, som ofte er det, der tiltrækker mange gæster. Langt det meste af Fanø er naturområder, som er en del af Nationalpark Vadehavet og på UNESCOs liste over verdensarvssteder inden for naturlandskaber.

På Fanø kan vi også byde på et unikt kulturliv, som er i absolut topklasse. Det er noget, vi er stolte af, og som er med til bringe liv og aktivitet til øen. Vi har mange forskelligartede kulturoplevelser året rundt, hvor der er noget for enhver smag.

Derudover har vi også en masse andre spændende aktiviteter og attraktioner, som du kan nyde godt af, hvad enten du har lyst til at være aktiv eller brug for fred og fordybelse.

God ferie og god fornøjelse med at opleve alt det, vi har at byde på!

NATUR

Oplev Fanøs varierede natur og det rige fugle- og dyreliv ved eksempelvis at gå via de mange vandruter, besøge plantagerne og udsigtspunkterne eller tage på sælsafari og fugleture. Der er mange muligheder for spændende naturoplevelser.

Fanøs smukke natur og brede strande kan benyttes af alle. Som gæst kan du opleve og nyde naturen frit over alt på øen. Husk at hjælpe med os med at passe godt på naturen og dyrelivet. Læs skiltningen og orienter dig om de gældende regler og hensyn.

KULTUR

På Fanø finder du en bred vifte af kulturelle tilbud. Uanset om du er på udflugt efter festivaler, koncerter, kunstudstillinger, teaterforestillinger eller noget helt femte, har Fanø noget at byde på. De kulturelle oplevelser står nærmest i kø på Fanø – året rundt!

Besøg et af Fanøs mange spændende museer og bliv klogere på øens kulturarv, tag til koncert på et af vores spillesteder eller deltag i en af de mange festivaler eller traditionelle festdage, hvor øens kulturarv hyldes og holdes i live.

BUTIKKER

Leder du efter spændende og anderledes shopping-oplevelser, byder Fanøs levende handelsliv og mange unikke butikker på et godt udvalg og mange lokalt producerede produkter.

Støt op om øens butikker og køb lokale fødevarer og brugskunst. I butikkerne i Nordby og Sønderho finder du bl.a. kunsthåndværk og design, indretning og brugskunst, tøjbutikker samt smykkebutikker og specialvarebutikker med bl.a. kaffe, chokolade og øl.

SPISESTEDER

Uanset om sulten er stor eller lille, om du er til gourmet eller grill, eller blot ønsker en is eller kop kaffe, så har Fanø stedet, der kan stille lysten. Med adskillige restauranter, kroer, caféer, pizzeriaer, kafebarer og iskiosker er udvalget stort.

Der er tradition for gode spisesteder på Fanø, som gør brug af de bedste lokale råvarer. Derfor kan du både opleve finere gastronomi med mange serveringer og vinmenu hos flere af de anmelderroste restauranter, ligesom det også altid er muligt at sætte tænderne i en kvalitetsburger eller pizza.

AKTIVITETER

På Fanø er der både plads til action og aktivitet og fred og fordybelse. Det afspejler sig også i de mange oplevelser og aktiviteter, du finder rundt omkring på øen – ofte ude i naturen.

Skal du have lidt sved på panden eller pulsen op, så er der rig mulighed for det med de forskellige typer vand- og strandsport, hvor vores kilometerlange og brede strand som regel er udgangspunktet. En anden populær aktivitet er cykling, enten den almindelige eller mountainbiken, som er en tryk og hyggelig måde at se Fanø på.

Fanø opstod som ø for ca. 8.000 år siden. Før var der sandsynligvis én lang kystlinje fra Blåvandshuk til Sild. Havet overskyede de lavtliggende hedesletter og dannede store sandvolde, som efterhånden udviklede sig til den skærmende ø-barriere, der hedder Fanø, Mandø og Rømø. I læ af øerne begyndte dannelsen af det egentlige vadehav. Siden har tidevand, stormfloder og vind fået Fanø til at vokse mod vest.

Vi ved ikke præcist hvornår de første mennesker bosatte sig på Fanø, men de tidligste skriftlige optegnelser stammer fra 1231. Fra det tidspunkt og frem til 1741 tilhørte Fanø det danske kongehus. Der er dog fundet potteskår ved Halen, som er ca 2.000 år gamle, så sandsynligvis har Fanø også været beboet i ældre jernalder.

Sejlskibstiden fra midten af 1700 tallet og frem til ca. år 1900 har haft stor betydning for Fanøs udvikling og præger stadig øen. Det blev et velhavende samfund og de 2 byer Sønderho og Nordby blomstrede. Der blev bygget flotte huse og erhvervsbygninger, som er iøjnefaldende i bybillederne, og der udviklede sig en helt særlig kultur med musik og dans, som sammen med de traditionelle fanødragter kan opleves den dag i dag. Ikke som museumsgenstande, men som en del af livet på Fanø.

I dag er øen knap 60 km². Trods sin beskedne størrelse er Fanø en selvstændig kommune. I 2005 blev der afholdt en folkeafstemning på Fanø om en sammenlægning med den nye store Esbjerg kommune. 65% af indbyggerne ønskede at Fanø skulle forblive en selvstændig kommune. Så Fanø er i dag Danmarks næstmindste kommune.

Mange små øer og landdistrikter har det svært. Færre arbejdspladser og faldende indbyggertal. Sådan er det ikke på Fanø. Vi har et stigende indbyggertal og har nu mere end 3.500 indbyggere.

En væsentlig årsag til det stigende indbyggertal er nærheden til Esbjerg. Med kun 12 min. sejlads med "færgen" er det nemt at bo på Fanø og arbejde i Esbjerg. Mere end 700 personer pendler hver dag til fastlandet. Der er til gengæld også omkring 300 personer, der pendler til Fanø for at arbejde.

Det vigtigste erhverv i dag på Fanø er turisme. Gæsterne er med til at gøre Fanø til et levende samfund, som også

gør det attraktivt at bo her. De mange butikker, cafeer, restauranter og kulturelle aktiviteter ville ikke kunne eksistere, hvis ikke der var gæster på øen. Så på Fanø er der ikke et modsætningsforhold mellem gæster og fastboende, de supplerer hinanden.

FANØ KOMMUNE

Fanø styres af en kommunalbestyrelse på 11 personer, der er på valg hvert fjerde år. Det seneste kommunalvalg var i november 2021. Her fik partierne Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, Radikale Venstre og Enhedslisten plads i den nye kommunalbestyrelse, som udpegede Frank Jensen som borgmester på Fanø de næste 4 år.

SKOLE OG FRITID

Fanø Skole ligger i Nordby. Her går alle øens børn i skole fra 1. klasse til 9. eller 10. klasse. Der er ca 360 elever. Videreuddannelse i gymnasiet eller en af de erhvervsfaglige uddannelser foregår i Esbjerg. Skolen blev totalrenoveret i 2011, og er i dag en af de mest moderne folkeskoler i Danmark. I tilknytning til skolen ligger biblioteket og fritidshjemmet. I samme område ligger også øens udendørs- og indendørs idrætsfaciliteter.

SUNDHED

Fanø har et stort sundhedscenter, som ligger i den gamle søfartsskole bygning. Her er der en privat lægepraksis, et privat dialysecenter til nyrepatienter, samt faciliteter for Fanø Kommunes eget sundhedspersonale. Det nærmeste hospital ligger i Esbjerg. Der er stationeret en ambulance på øen og der er en aftale med færgen om, at der er vagtpersonale 24 timer i døgnet. Så færgen kan omgående sejle, når der er behov for en ambulancetransport.

BIBLIOTEK

De 2 biblioteker i Nordby og Sønderho er afdelinger af Esbjerg Bibliotek. Bibliotekerne har både bøger, musik, film, spil samt en netcafé. Som gæst er det også muligt at bruge biblioteket. Begge biblioteker er åbne fra morgen til aften alle ugens dage. Det meste af tiden er der selvbetjening.

SAGNET OM NAVNET FANØ

Der var engang to skippere, som havde været i tjeneste hos jættekvinderne Fenja og Menja. Som belønning fik de hver en saltkværn, og så sejlede de ellers af sted på to skibe, som var opkaldt efter jætterne. De to kværne var med om bord, og sømændene afsatte deres salt, hvor de kom frem.

Desværre sank begge skibe i en storm. Det ene ved en sandbanke, som derefter fik navnet Menjø (Mandø) og det andet ved en sandbanke, der fik navnet Fenjøl (Fanø). Ved forliset flød der store mængder salt ud, og derfor er vandet omkring Fanø og Mandø mere salt end i andre have.

NORDBY OG SØNDERHO

Midt imellem Nordby og Sønderho møder man en firkantet kampesten, hvor navnene Nordby og Sønderho er indhugget. Det er en skelsten, som markerer den gamle sognegrænse mellem Fanø (Nordby) og Sønderho sogn.

Fra 1742 og frem til 1970 var øen opdelt i de 2 sogne med hver sit sogneråd. Der er mange historier om rivaliseringen mellem de 2 sogne. Der er derfor ikke en samlet betegnelse for folk, der bor på Fanø. En person fra Nordby hedder en Fannik, mens en person fra Sønderho hedder en Sønderhoning. Hovedvejen mellem de 2 byer skifter også navn ved den gamle sognegrænse, mod nord hedder den Postvejen, mod syd Landevejen.

Skelstenen stod tidligere ude selve vejen, men blev i 2014 flyttet ind til cykelstien, så den blev mere synlig. Fanøs højeste punkt Pælebjerg har også fået sit navn efter en af de skelpæle, der blev sat op for at markere grænsen mellem de 2 sogne.

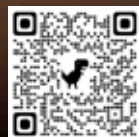
En Fannik kaldes også en Gøjer, mens en Sønderhoning kaldes en Japper. Hvad hedder så en person (ofte fra København), der ejer et sommerhus i Sønderho by? En Københoning naturligvis.

FANØ Fan

by Visit Fanø

Er du også fan af
det smukke Fanø?

Besøg os her...
visitfanoe.dk

SHOPPING BROEN

HVERDAGE
10-19
LØRDAG OG SØNDAG
10-17

60

**BUTIKKER
OG RESTAURANTER**

SPANNENDEN GESCHÄFTE
UND GUTE RESTAURANTS

EXCITING SHOPS
AND GOOD
RESTAURANTS

700 P-PLADSER

4 TIMERS GRATIS PARKERING
4 STUNDEN LANG
KOSTENFREIES PARKEN
4 HOURS FREE
PARKING

HUSK P-SKIVE
PARKSCHEIBE EINSTELLEN
SET THE PARKING DISC

  broenshopping.dk

VESTJYLLANDS STØRSTE SHOPPINGCENTER

DAS GRÖSSTE EINKAUFSZENTRUM WESTJÜTLANDS
THE LARGEST SHOPPING CENTER OF WESTERN JUTLAND

BROEN Shopping, Centrum,
Exnersgade 18, 6700 Esbjerg
www.broenshopping.dk

FANØ

cykelruter

Esbjerg

Søren Jensen Sand

- Atlantvolden rute / Route, 27 km
- The Big Five rute / Route, 38 km
- Verdensarv Vadehavet rute / Route, 45 km
- Mountainbike rute / Route, 10 km
- Panoramauten / Panorama Route 404, 29 km

- By / Stadt
- Sommerhus område / Cottage area / Häuschenbereich
- Plantage / Plantation / Plantage
- Heide / Heath / Wälder

i Information

- Skraldespand / Trash / Kasten
- Kort / Map / Kurs
- Handicaptoilet
- Drikkevand / Drinking water / Trinkwasser
- Parkering / Parking
- Rasteplads / Resting spot / Ruhestätte
- Madpakkehuis / Lunchpack eating spot / Lunchpakete
- Mountainbike rute start
- Toilet / Restroom / Toilete
- Cykelreparation / Bike repair facility / Fahrradreparatur

- Svømning / Swimming area / Schwimmen
- Windsurf area / Windsurf-Bereich
- Buggykørsel / Buggy area / Buggy Fahren
- Udsigt / Viewpoint / Ansicht
- Skovlegeplads / Playing ground / Wald Spielplatz
- Shelters / Schutzhütten
- Færgen / Ferry / die Fähre
- Hundeskov / Dog walking area
- Fuglehabitat / Bird sanctuary / Vogel Habitat
- Fuglekojer / Duck decoy / Vögelkojen

0 km

1 km

2 km

LIVET FØLES STØRRE PÅ CYKEL

Cyklen er den ideelle måde at komme rundt på Fanø på. Hele øen er kun ca. 15 km lang og ca. 5 km på det bredeste sted, så afstandene er korte. Der er cykelstier mellem alle byområderne på Fanø (Nordby, Fanø Bad, Rindby Strand og Sønderho), så det er trykt og sikkert at cykle på Fanø – for børn og voksne.

Har man lyst til at vove sig længere væk fra hovedfærdselsårene, ligger der masser af smukke naturoplevelser ved at følge grus- og markvejene i den nordlige og østlige ende af øen. Selv i klitplantagen er der veje og stier, som det er muligt at cykle på. Andre er mere velegnede til en mountainbike. Det er bestemt også en oplevelse at cykle rundt på de små veje i sommerhusområderne i Fanø Bad, Rindby Strand og Sønderho. Som noget helt særligt er det nemt at cykle på stranden på vestsiden af Fanø. Helt ude ved vandet kan sandet være løst, men tættere på klitterne er stranden hård og behagelig at cykle på.

Vi er glade for at det er blevet så populært at cykle. Det giver færre biler på vejen og dermed mindre forurening og støj. Derfor gør vi alt hvad vi kan for at forbedre vilkårene for cyklister. For nogle få år siden lavede Fanø Kommune en aftale med færgerederiet om at det skulle være gratis at få cyklen med færgen. Det har været en stor succes. Samtidig udvider vi løbende stinettet og forbedrer faciliteterne undervejs.

Der er 5 pausesteder rundt på øen, ved færgeløjet i Nordby, ved Nordby Kirke, ved de offentlige toiletter i Fanø Bad, i Fanø Klitplantage og ved Sønderho Kirke. Som minimum har pausestederne et stort kort over øen, affaldsstativer og cykelpumpe. Pausestedet i klitplantagen ved Mågekolonivej har desuden et overdækket picnicområde og hængekøjer, hvis der er brug for en lille lur.

Der er udlejning af cykler i både Nordby, Fanø Bad, Rindby Strand og Sønderho.

CYKELRUTER PÅ FANØ

Der er masser af smukke oplevelser når du cykler på Fanø. Nogle er meget iøjnefaldende som stranden og de 2 små romantiske byer Nordby og Sønderho, andre skal man lede lidt mere efter og gerne vide noget om for at få det fulde udbytte.

Derfor er der udgivet 5 foldere med forslag til cykelture på Fanø. Hver folder indeholder et kort, en rutebeskrivelse samt ikke mindst en beskrivelse af det, du kan opleve undervejs. Du kan enten downloade kort og beskrivelser på www.visitfanoe.dk eller få de gratis foldere hos Club Fanø i Fanø Bad og Rindby Strand.

Rute 1: Verdensarv Vadehavet er på 42 km. På denne tur kommer du hele øen rundt og oplever nogle af de mest karakteristiske landskaber, som har gjort Fanø og havet omkring Fanø til nationalpark og verdensarv. Fra de flade enge mod nordøst, via klithederne, klitplantagen og vesterhavsstranden til den sydøstlige spids syd for Sønderho, der kaldes Hønen.

Rute 2: Atlantvolden. Ruten er på 26 km. Turen fører dig rundt til en række af de vigtigste bunkeranlæg i den nordlige ende af øen, der blev opført under 2. Verdenskrig. De fleste af de mere end 300 bunkers på Fanø er i dag helt tildækkede af sand, men denne tur fører dig rundt til nogle af de bunkers, der stadig kan opleves.

Rute 3: Panoramarute 404 er den eneste rute, der er afmærket med skilte. Ruten er 26 km og giver dig mulighed for at opleve nogle af de bedste udsigtspunkter og landskaber på den nordlige halvdel af Fanø.

Rute 4: "Big Five". Ruten er på 37 km og bringer dig rundt til de 5 udsigtspunkter, der udgør de 5 højeste bjerge. De 5 "bjerge" er Kikkebjerg, Klingebjerg, Annedalsbjerg, Pælebjerg og Mosedalsbjerg. Bjergene er naturligvis ikke så store som bjergene i alperne og Himalaya, men udsigten fra toppen af klitterne er fantastisk.

Rute 5: Mountain Bike sporet er på 7 km og ligger i den vestlige side af Fanø Klitplantage. Ruten er relativ flad med enkelte små stigninger. Det er en meget smuk tur, der er velegnet for begyndere.

En sommerferie med rav i den

sologstrand.dk

SOL OG STRAND
- ferie med det gode hjerte

Sol og Strand Feriehusudlejning • Postvejen 16 • 6720 Fanø • +45 75 16 26 00 • sologstrand.dk

Feldberg Familie Camping

NYHED

Luksuskomfortpladser med eget bad og toilet direkte på enhedspladsen

Moderne velfungerende campingplads centralt beliggende mellem Nordby og Rindby Strand. 2 minutters kørsel til Vesterhavet og Rindby Strand. Nye luksus dame- og herrefædelinger med afslæbte vaskerikabiner, 2 eksklusive fælleskøkkener, 2 sanitetsbygninger med flotte familierum, 2 luksusbørnebaderum med specialinventar samt nyt hundebad. Høj rengøringsstandard. Store nummererede enhedspladser med gode læforhold. Komfortpladser. Fanes største legeland. Udendørs fitnesscenter. Se campingtilbud og færgetilbud på www.feldbergfamiliecamping.dk

Børnebaderum

Luksushytter

FELDBERG FAMILIE CAMPING
Kirkevejen 3-5 • Rindby Strand
DK-5720 Fanø • Tlf. +45 75 16 36 80
www.feldbergfamiliecamping.dk

Pirat Golf

Pirat Minigolf
Feldberg Familie Camping

18 baner med kunstgræs. Åbningstid: Påske - uge 42
www.piratminigolf.dk

AXEL'S KITCHEN

Italian Food & Wine
Tel: +45 4024 3011

FANTASTISKE ITALIENSKES PIZZAER • BØRNEVENLIG RESTAURANT MED INDENDØRS LEGELAND • ITALIENSK MAD & VIN

Rødgaard Camping • Kirkevejen 13, Rindby • www.rodgaard-camping.dk

VANDRETURE PÅ FANØ

Gå på opdagelse i naturen og landskabet på Fanø eller i de 2 idylliske landsbyer Nordby og Sønderho. Du kan komme på guidede byvandring i både Sønderho og Nordby, samt ikke mindst den meget populære vandring på havbunden ud til den store sælbanke vest for Sønderho. Se mere på www.visitfanoe.dk.

Der er naturligvis også mange muligheder for ture på egen hånd.

SØREN JESSENS SAND

Stranden er uden sammenligning det mest populære sted at vandre, hvad enten det er en kort tur langs vandkanten eller en længere tur langs den 15 km lang nordsøstrand. En helt særlig oplevelse er Søren Jessens Sand, som er det store strandområde nord for Fanø Bad. På sit bredeste sted er stranden her næsten 2 km bred, så her minder det mere om en sandørken end en strand. Det er et fascinerende sted, hvor man kan opleve hvad man tror er store handelsskibe, der kommer sejlede i sandet. Det gør de selvfølgelig ikke, man fra midten af stranden kan man ikke se vandet og der virker derfor som om skibene sejler i sandet. Læs mere om Søren Jessens Sand på side 44

FANØ KLITPLANTAGE

Området ved Fanø Klitplantage er et meget varieret og spændende landskab, som er gennemskåret af skovveje og stier, som man kan vandre på. Det er en god ide at have oplevelseskortet "Når vi cykler og vandrer på Fanø" med på turen, hvis man bevæger sig uden for de afmærkede ruter. Kortene på mobiltelefoner har ikke alle veje og stier med.

Der er en afmærket vandrerrute i Fanø Klitplantage på i alt ca 10 km. Ruten kan dels op i 2 ture, en østlig og en vestlig på henholdsvis ca 3,5 og 6,5 km. Ruterne er afmærket med pæle. Ruten øst for hovedvejen går gennem både skov og åbne klithedeområder med lyng. Sidst på sommeren blomstrer lyngen og gør disse ruter til noget helt særligt. Flere steder er der en flot udsigt over Vadehavet mod øst. Ruten vest for hovedvejen går gennem skov og åbne klitområder, hvor der er udsigt over stranden og Nordsøen. Skovlegepladsen og øens højeste punkt Pælebjerg ligger langs disse ruter.

I vinterhalvåret falder der normalt så meget regn, at dele af stinettet bliver oversvømmet. Det gælder især klit-

hederne i den vestlige del, men også andre lavtliggende steder.

FUGLEKØJERNE

På de afmærkede vandrerruter i Klitplantagen mod øst kommer man forbi flere fuglekøjer. De 2 fuglekøjer, som er bedst bevarede og åbne for offentligheden er Albue Fuglekøje og Sønderho Gl. Fuglekøje. I samme område ligger yderligere 2 fuglekøjer, Ternedal Fuglekøje og Sønderho Fuglekøje. Der er i området fundet tegn på endnu fuglekøje, så måske har der engang været 5 fuglekøjer i dette område.

En fuglekøje er et anlæg, der tidligere blev brugt til fangst af vildænder og andre trækfugle. En kunstigt anlagt sekskantet dam er i hvert hjørne forsynet med 1 kanal, som er overdækket med net. Fuglekøjerne blev anlagt i midten det 19. århundrede efter Hollandsk forbillede, hvor de har eksisteret siden det 16. århundrede. I 1931 blev det forbudt at fange fugle på denne måde og de har siden fungeret som små frilandsmuseer og naturperler.

KIKKEBJERG KLITPLANTAGE

I plantagen vest for Nordby er der en afmærket vandrerrute i det let kuperede kliterræn. Tæt ved ruten ligger selve Kikkebjerg, som er en en klittop med et lille hus på toppen. Herfra er der en flot udsigt over både landskabet mod vest og nord, samt over Nordby og i baggrunden Esbjerg og Esbjerg Havn. Oprindeligt blev det brugt som udsigtspunkt for lodsene i Nordby. Bygningen på toppen er ikke den oprindelige lodsbygning. Den blev ødelagt af stormen i 1999.

Lige nord for klitplantagen ligger det bedst bevarede forsvarsanlæg fra 2. Verdenskrig, det såkaldte "Flak Nord", hvor man kan se en række bunkers og flakstillinger i klitlandskabet.

HØNEN

Den mest populære vandrerrute ved Sønderho er turen rundt om sydspidsen af Fanø. Man kan med fordel starte turen ved den gamle havn og gå mod syd til Hønen. Tilsanding af den gamle sejlrunde til Sønderho har skabt denne lille strandeng, hvor man på et meget lille område kan finde en stor del af Vadehavets flora. Fra Hønen følges stranden mod nordvest med udsigt til Mandø og Galgerev med den store sælkoloni. Følg Sønderho Strandvej tilbage til Sønderho.

BJERGENE PÅ FANØ

Bjergbestigning på Fanø? Det lyder som en vittighed og det er det egentlig også. Men vi har lavet en rute, som vi

kaller "De 5 store". De 5 store er Kikkebjerg, Pælebjerg, Klingebjerg, Annedalsbjerg og Mosedalsbjerg.

Det er muligt både at lave den som en cykeltur eller som målet for en vandretur i de områder, hvor et af bjergene ligger. De ligger alle i nogle af de mest naturskønne områder på Fanø og giver en fantastisk udsigt over landskabet. Det er en sjov skattejagt for hele familien, som fører til steder man ikke normalt opdager.

Bjergene på Fanø er egentlig klitter, som er opbygget gennem mange hundrede år. Fanøs 'ældste klitter' findes på øens østkyst, hvor til de er vandret i 1500 og 1600-årene under den Lille Istid, f.eks. Annedals Bjerg og Klingebjerg. Jo længere mod vest man kommer, jo yngre bliver klitterne. På stranden mellem Fanø Bad og Rindby Strand kan man se den næste generation af klitter blive skabt.

BYVANDRINGER

De fleste besøgende på Fanø kommer naturligvis til Nordby og Sønderho, enten for at handle eller gå en tur gennem hovedstrøgene. Der er imidlertid rigtig meget at opleve, hvis man begiver sig ud i sidegaderne. Mange af gaderne var oprindeligt stier og snor sig derfor i et nærmest labyrintisk mønster. Trods deres størrelse, kan man faktisk godt fare vild.

Som noget særligt er en del af de gamle stier, som forbandt de større veje, stadig bevaret. De er afmærket med pæle med et lille blå skilt. Nogle gange ser det ud som om man er på vej ind på privat ejendom, men det er offentligt tilgængelige stier, som viser de 2 byer fra en helt anden side.

HAVGUS

Havtågen, eller havgusen som den kaldes, er et rigtigt forårsfænomen. Den dannes ude over vandet, når varm og fugtig luft pumpes op mod Danmark fra sydvest og møder et koldt hav. Når solen samtidig skinner inde over land, varmes jorden og luften. Dette resulterer i en søbrise, altså en pålandsvind der driver havgusen ind over kysten. Det kan gå forbavsende stærkt. Det er nærmest som om havgusen kan overraske en mens man vender ryggen til. Tågen kan være så tæt, at man praktisk taget ikke kan se noget overhovedet. Og vandrer man i Vadehavets landskab, er havgusen en fare man må tage sig i agt for. Så hold øje med vejrudsigten. Ikke desto mindre er havgusen et fascinerende vejrphænomen, og på grænsen mellem tåge og blå himmel kan man ikke andet end at forundres over vejrets kontraster. Temperaturforskellen kan således svinge over 10 grader over ganske korte afstande, afhængig af om man opholder sig inde under eller ude af havgusen.

BADEBYERNE FANØ BAD OG RINDBY STRAND

Fanø Bad og Rindby strand er rigtig typiske danske badebyer. Et lille bycentrum tæt ved stranden og så de store områder med feriehusene, campingpladser og hoteller. Lige ned til stranden.

FANØ VESTERHAVS BAD

Med golfbanen, 2 minigolfbaner, tennis og Paddle tennis, Club Fanø's aktivitetscenter, lysstøberi og flere spændende butikker og restauranter er Fanø Bad godt på vej til at genskabe stedets storhedstid.

I 1880'erne blev de første ideer om at skabe Danmarks første kurbad skabt. Den stigende succes for kurturisme andre steder i Europa fik Danmarks Turistforening til at se sig om efter et sted hvor man kunne bygge et luksuriøst kurbad. Valget faldt på Fanø Bad, dels på grund af stranden og naturen ved Fanø Bad, dels fordi det var muligt at erhverve både landarealer, strand og strandkant.

I 1892 blev Kurhotellet indviet samtidig med at der blev bygget en række stor private sommerboliger. I de følgende år blev hotellerne Kongen af Danmark og Strandhotellet opført sammen med andre faciliteter til de velhavende gæster.

Fanø Vesterhavsbad havde sin storhedstid i årene mellem 1. og 2. Verdenskrig. Allerede i 1901 blev Danmarks første golfbane anlagt i klitterne lige nord for hotellerne. Fanø Golf Links er fortsat Danmarks eneste rigtige links golfbane.

2. verdenskrig satte en stopper for turismen og Fanø Vesterhavsbad. Trods forsøg på at renovere og genoplive det mondæne feriested lykkedes det aldrig igen at opnå tidligere tiders popularitet og hotellerne blev erstattet af ferielejlighedskomplekser. En række af de store sommervillaer kan stadig ses og golfbanen lever i bedste velgående og er omdrejningspunkt for nutidens Fanø Bad.

RINDBY STRAND

Rindby strand er det største ferieområde med feriehusene smukt beliggende i klitlandskabet. Udviklingen tog for alvor fart i 1960'erne, hvor området gik fra nogle få hundrede sommerhuse til de i dag omkring 1.400 feriehusene.

Rindby Strand er også centrum for campinglivet på Fanø. 4 af øens 7 campingpladser ligger på rad og række langs Kirkevejen og skaber masser af liv i området. Alle campingpladserne blev etableret i slutningen af 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne. Fanø var så populær en campingdestination, at der er begyndelsen af 1980'erne var 13 campingpladser på øen. De 6 pladser er siden enten lukket eller slået sammen med en anden plads.

I Rindby Strand ligger der 2 minigolfbaner, en fodboldgolfbane, et paddel tennis anlæg og et indendørs legeland i forbindelse med campingpladserne. Her ligger også supermarked, cafeer og butikker.

Det gamle Rindby ligger øst for sommerhusområdet. Her lå der oprindeligt nogle få gårde, men i dag er der både et forsamlingshus og en stor butik med kunsthåndværk.

RINDBY supermarked

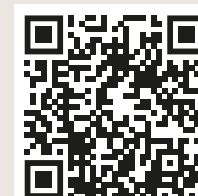
FANØ for

**ALT HVAD DU
BEHØVER**

- 1500 m² supermarked
- Stor bager afdeling
- Café
- Vadehavs udstilling
- Burger og Is-bar
- Brugskunst og souvenirs
- Øens største parkeringsplads
- Familie drevet

Vi ses på Rindby Strand!!

www.rindbysupermarked.dk

Rindby strand, kirkevejen 32 • Rindby

LET KØB

HIDALGO

HOVEDGADEN 30, NORDBY, FANØ · TLF. 4042 4680

Selvdyp Selbstziehen

En god og aktiv oplevelse
for hele familien...

Sidste opstart kl. 15.00.
Fra 1.7.-20.8. er sidste
opstart kl.16.00

Brugskunst / Geschenkartikel
Lysstøberi / Kerzengießerei
Selvdyp / Selbstziehen
Legetøj / Spielzeug
Delikatesse / Delikatessen
Juleunivers / Weihnachtswelt
Café område / Café Bereich
Kaffe, kage & is /
Kaffee, Kuchen & Eis

FANØ LYS

BRUGSKUNST · LYS · DELIKATESSER

Online shop:

www.romolys.dk / www.fanolys.dk
www.husetribe.dk

Åbningstider / Öffnungszeiten:

Hver dag 10.00-17.00
Jeden Tag 10.00-17.00
1/7 - 20/8 ..... 10.00-19.00
1/11-1.3:
Åben: Tirs. - ons. - tors. - fre. og lørdag.
Lukket søndag og mandag

Strandvejen 59, Fanø Bad
6720 Fanø
Tlf. 61 62 22 00

Ferie ved Vadehavskysten

Havet former os på Vadehavskysten. Besøg fire verdener inden for 25 km: Ribe, Danmarks ældste by; Esbjerg, nyeste storby; Marsk-øen Mandø; og Fanø med vild natur- og kulturhistorie. Alt i verdens største tidevandsområde - en enestående verdensarv. Oplev kontrasterne, fra milde sommerdage til utæmmede storme. Dyk ned i vikingetiden, se ind i fremtiden, og opdag over 10.000 dyre- og plantearter. Smag på Vadehavet eller nyd lokale retter. Udforsk guldalder-kunst og moderne installationer. Rør ved arkitektur med nysgerrighed. Vi fra Vadehavskysten møder altid verden med nysgerrighed – sådan vil vi også møde dig.

Få meget mere info om de fantastiske oplevelser i området

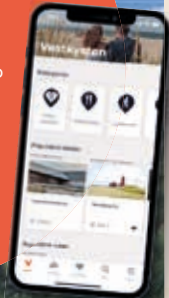
Download VESTKYSTEN-APP – den officielle online rejseguide

Available on the App Store

GET IT ON Google Play

Oplevelser du ikke må gå glip af

- 1 Fanø Skovlegeplads
- 2 Fanø Museum
- 3 Skibsfart- og dragtsamlingen
- 4 Hannes Hus
- 5 Fanø Kunstmuseum
- 6 Fiskeri- og Søfartsmuseet
- 7 Mennesket ved Havet
- 8 Esbjerg Kunstmuseum
- 9 Svømmestadion Danmark
- 10 Shopping Esbjerg
- 11 Riplay
- 12 Ribe Vikingecenter
- 13 Ribe Kunstmuseum
- 14 Vadehavscntret
- 15 HEX!
- 16 Ribe Domkirke
- 17 Mandø

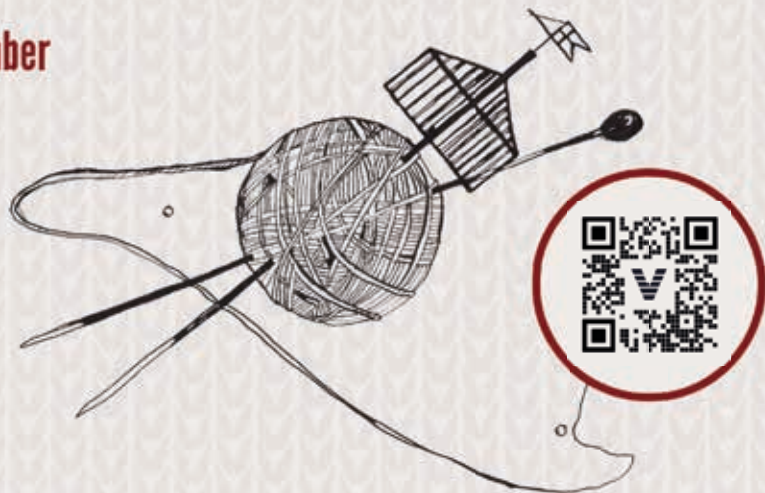

Læs mere om Vadehavskysten her

12.-15. september

FANØ STRIK 2024

ARTS & CRAFTS **FANØ**

STRANDLIV

Stranden er så stor, at der er plads til alle. Til badeliv, lege i sandet, flyve med drager, køre Blokart eller Kite-Buggy, wind- eller kite-surfe på havet, samle rav, gå en tur og betragte solnedgangen eller betragte fuglelivet på stranden. Der er plads til alle, også til hunde og hundeejere. Men husk at tage hensyn til alle de andre. Hunde skal være i snor i perioden 1. april til 31. september.

Stranden mellem Fanø Bad og Rindby Strand er den mest populære del af stranden for badegæster. Om sommeren er der en livredestation ved Rindby Strand.

Det er en af de mest familievenlige strande, lavvandet og med mindre strøm end de fleste andre steder. Derfor skal man alligevel tage sig i agt og følge de baderådene: Lær at svømme, bad aldrig alene, gå kun ud til navlen, svøm langs kysten, bad aldrig med alkohol og euforiserende stoffer i blodet og gå op, når du begynder at fryse.

Stranden er et stykke dynamisk natur, som hele tiden forandrer sig. I modsætning til mange andre steder langs vestkysten, så bliver strandene på Fanø bredere og bredere. Havstrømmene fører sand med, som aflejres ved Fanø, Mandø og Rømø. De 3 øer ligger i læ af Horns Rev, der ligger mod nord ud for Blåvands Huk.

Ved Fanø Bad er stranden mere end 700 meter bred. Jo længere mod syd man kommer, jo smallere bliver stranden. Stranden har ved Fanø Bad og Rindby Strand nået en bredde, så der nu er dannet nye klitrækker midt på stranden. Ved Fanø Bad er området mellem den nye klitrække og den gamle klitrække ved at blive omdannet til strandeng. Sand bliver til mudret jord. Vest for den nye klitrække har vi så den "nye" nordsøstrand med fint hvidt sand.

Det er tilladt at køre med bil på stranden mellem Fanø Bad og Sønderho. Hastighedsbegrænsningen er 30 km/t. Ca 3 km syd for Rindby Strand ligger den såkaldte "Buggy strand", hvor det er tilladt at køre med strandsejlere og surfe.

Nord for Fanø Bad ligger det helt særlige område Søren Jessens Sand. Området er bilfrit og "uofficiel" naturiststrand, læs mere side 44.

DRAGEFLYVNING

Fanø er et eldorado for drageflyvere. Den brede strand og de stabile vindforhold gør Fanø til et af de bedste steder i verden for drageflyvning.

Drageflyvning er for alle. Der er flere butikker, der sælger færdige drager. Har I lyst til at bygge jeres egen drage, er der workshops for børn det meste af året.

Drageflyvning er også en sport. Det meste af sommerhalvåret (fra april til oktober) kommer der drageflyvere til Fanø for at sætte deres drager op. De er i alle mulige størrelser og former. Fra små traditionelle håndholdte drager til meget store drager, som er fastgjorte til jorden. Hvert år i juni mødes omkring 5000 drageentusiaster fra hele verden på Fanø. Mange af deltagerne designer og bygger deres egne drager, ofte udformet som personer, tegneseriefigurer, dyr og selvfølgelig drager.

TIL NYBEGYNDEREN

Start med at vurdere dragens størrelse i forhold til vinden. Prøv at holde den op i hånden og mærk vindens træk i dragen inden du sætter den op med en styreline.

Forbind dragen med styrelinen og rul ca. 40 meter ud imod vindretningen. Holdt fast i håndtaget og få mor eller far til at holde dragen op i vinden og give slip på den. Den skal ikke kastes op i luften, den skal selv fange vinden og stige selv op. Nu kan du nyde det fantastiske syn af din drage mod himlen. Hvis dragen begynder at falde, så trækker du lidt i styrelinen eller går nogle skridt op mod vinden. Så skulle den gerne stige igen.

BLOKART OG KITE-BUGGY

Suse hen ad stranden i en strandsejler. Det er livet! Fanø har en af Europas bedste strande til strandsejlad. Den er bred og fast. Der er et afmærket område ca. tre km syd for Rindby til denne type aktiviteter.

Der findes mange forskellige typer strandsejlere. En strandsejler er en lille tre-hjulet, åben vogn. Nogle typer er monteret med sejl, andre trækkes af en håndholdt drage. Nogle kræver stor ekspertise, andre kan man lære at køre på 10 minutter.

Blokart er den mest benyttede type til udlejning. Den er nem at køre og derfor også velegnet til begyndere. Den fås også med sidevogn, så selv mindre børn kan opleve suset. Det er en sport for alle, fra 8-10 år til 88 år.

Kite-Buggy hedder den anden populære type. Den trækkes af en drage og kræver større ekspertise. Fanø er tilholdssted for en lang række af de bedste Kite-buggy køreere.

SURF

Det er et rigtigt godt sted at lære at surfe i bølger, både for nybegynderen i bølgesurf, og for den mere øvede som skal perfektionere sin stil og tricks i bølgerne.

Havet ved Fanø er nemt tilgængeligt og brugervenligt. Det betyder meget, at man kan køre helt ned til vandet, og ikke skal slæbe udstyret flere 100 meter, som man skal mange andre steder.

Ved stranden syd for Rindby er der undervisning i både blokart, kitebuggy kitelandboarding, kitesurf og one-wheelers.

PÅ RAVJAGT

I vinterhalvåret kan man om natten opleve en masse vi-
olette lysprikker på stranden. Det er ikke væsener fra
rummet, der er kommet på besøg. Det er ravjægere, der
leder efter rav med deres lamper med ultraviolet lys. Det
er tydeligt at se ravet, der lyser op når det ultraviolette
lys rammer det. Ravlamperne har medført at der bliver
fundet mere rav end nogensinde på Fanø.

Det er dog hverken nødvendigt at bruge ravlampe eller
være på stranden om natten for at finde rav. Også om da-
gen er det muligt at finde rav. Har man først været dygtig
eller heldig nok til at finde et smukt stykke rav i vandkan-
ten, er man solgt til ravjagten for altid. I hvert fald bliver
de fleste mennesker grebet af jagtinstinktet og en tilta-
gende guldfeber, når man opdager, at det faktisk kan lade
sig gøre. Samtidig er ravjagt en god beskæftigelse, når
vejret ikke er til solbadning. Det skal faktisk helst være
koldt og råt, inden ravet for alvor skyller ind til kysten.

Alting, også ravet, flyder bedst, når vandet er koldt. Derfor
er sommeren ikke den bedste årstid. I vinterhalvåret præ-
ges vejret naturligvis også af mere blæst og flere storme,
der bringer både rav og andet opskyl ind til stranden.

Vindretningen er som bekendt også en vigtig del af hem-
meligheden. På Fanø er den rigtige vindretning sydvest-
lig, men dette varierer fra sted til sted. Det kan imidlertid
også blæse for meget!

Og det er først når tidevandet trækker sig tilbage, at jagt-
marken jo for alvor åbner sig. Der er mange ting, der skal
passe sammen, og det er en del af fornøjelsen. Det er ikke
tilfældigt, at de erfarne ravsamlere finder de bedste styk-
ker. De ved præcis, hvornår chancen er størst. Men der er
aldrig nogen garantier.

Et godt tip er at holde øje med mågerne. Hvor der samles
store flokke af måger på stranden, tyder det på meget
opskyl fra havet. Muslinger, plantedele og med stor sand-
synlighed rav.

Det rav, vi finder langs de danske kyster kaldes baltisk rav.
Det er mellem 30 og 50 mio. år gammelt. De såkaldte bal-
tiske ravskove dækkede en stor del af Skandinavien og
Østersøegnene. I dag ved vi, at ravet er gammelt harpiks
fra uddøde træsorter, men tidligere havde man mange teo-
rier om ravets oprindelse. Voks fra skovmyrer eller tørret
urin fra lossen er nogle af de mest farverige forklaringer.

Harpiksen har langsomt ændret sin molekylære struktur
under iltfattige forhold under vand. Hvis harpiksen havde
haft kontakt med ilten, var den aldrig blevet til rav.

De forhistoriske floder i Østersøegnene har fragtet ravet
omkring, og ikke mindst istidernes gletsjere har trans-
porteret ravet til Nordsøen. Her skyller storme og strøm
ravet frit, og vi kan samle det op på strandene. Ligesom
mennesker har gjort langs vestkysten og 9.000 år.
På Fanø fandt en tysk gæst for år tilbage således et bear-
bejdet ravsmykke fra stenalderen. Smykket kommer for-
mentlig fra en af de i dag oversvømmede bopladser ude i
Nordsøen. Chancen for at finde sådan et stykke, eller blot
en klump med et indlejret insekt eller blad, gør naturligvis
kun fascinationen større.

Club Fanø

www.clubfanoe.dk

- Sælsafari • Blokart
- Dragebygning • Cykeludlejning
- Sauna • Skimboard
- ATB-Landboarding
- One-wheelers • Byvandringer
- Kreativt værksted • SUP og
meget mere...

SCAN ME

Strandbutikker med stort udvalg af drager og alt til stranden.
Besøg os på Sønderklit 4, Fanø Bad og Kirkevejen 37, Rindby strand.
Tlf +45 4241 2565 • clubfanoe@gmail.com • www.clubfanoe.dk

SÆLERNE PÅ FANØ

Sælerne er en af topattraktionerne på Fanø. Her kan man opleve den spættede sæl og gråsælen i naturen. Sælerne kan ses mange steder i havet omkring Fanø, hvor de stikker hovedet op af vandet, eller de ligger og soler sig på sandbankerne.

De guidede ture går til Galgerev sydvest for Sønderho, hvor man kan opleve op til 700 sæler. Ved lavvande kan man gå på havbunden de ca. 1,7 km, helt ud til Galgerev. Galgerev er et højsand, det vil sige at det bliver ikke overskyttet ved højvande. Mellem os og sælerne er der en ca. 100 m bred sejrende, så sælerne lader sig ikke forstyrre. Nogle gange hopper enkelte sæler i vandet og svømmer over for at se hvad der foregår.

SPÆTTET SÆL

Man kan opleve den spættede sæl i alle de danske farvande. I Vadehavet er bestanden særlig stor. Grunden hertil skal findes i landskabets udformning og vidde. Selvom sæler er specialiserede til et liv i havet, er de helt afhængige af at kunne komme på land for at hvile og føde ungerne. Vadehavets mange sandbanker er derfor lige så vigtige som selve det lavvandede hav med dets store føderigdom.

Efter gennem mange år at have været efterstræbt blev den spættede sæl totalfredet i 1977. Langsomt har sælerne vænnet sig til, at mennesker slet ikke er så farlige mere. Det betyder, at vi i dag kan komme meget tæt på det fascinerende dyr og betragte dets imponerende tilpasning til livet i havet.

Da vand er meget sværere at bevæge sig i end luft, har dyr, der er knyttet til havet, en torpedoformet krop. Det gælder selvfølgelig fisk, men også dykænder, alkefugle og sæler. Sælerne er tykke på midten af kroppen, hvilket er den mest ideelle form for et dyr, der skal kunne skyde hurtigt frem i vandet. Faktisk har sælerne mere spæk netop midt på kroppen end egentligt nødvendigt, hvis det blot handlede om isolering.

Der må heller ikke være for meget, der stikker ud fra kroppen, når modstanden fra vandet skal begrænses. Derfor er det da også bare sælernes "hænder", kaldet luffer, vi kan se. "Armen" sidder således gemt inde i kroppen. Til gengæld er luffen særdeles velegnet til svømning. Pelsen er kort og ligger tæt ind til kroppen, naturligvis også for at

mindske vandmodstanden. De enkelte hår er endda flade, og ikke runde som hos andre pattedyr.

Det er netop, når sælerne skal fælde pelsen, at vi har de bedste muligheder for at opleve dem. Da går de nemlig på land, ofte i større grupper, der i Vadehavet kan bestå af flere hundrede dyr. Den spættede sæl fælder i sensommeren (juli/august).

GRÅSÆLEN

I de senere år har man i Vadehavet kunnet nyde synet af ikke bare den almindelige spættede sæl, men også den mere sjældne gråsæl. Måske har gråsælen tidligere været mere almindelig end spættet sæl. I hvert fald finder arkæologerne flere knoglerester fra gråsælen ved bopladser fra stenalderen. Men det kan også hænge sammen med, at det har været nemmere at jage gråsælen, der opholder sig en større del af tiden på land i ynglesæsonen. Først med fredningen i 1969 gik det igen fremad med bestanden.

I dag besøges vi af gråsæler fra både Østersøegnene og fra Skotland, Tyskland og Holland. I Vadehavet er det ikke overraskende den ekspanderende bestand i Nordsøen, der resulterer i flere dyr. I løbet af de seneste ti år er grupperne af gråsæler på sandbankerne vokset, og på Langjord ud for Fanø er det ikke usædvanligt at tælle 50 dyr i maj, når sælerne fælder pelsen. Hannen vejer op til 300 kilo og er ofte meget mørke, næsten sorte. De mindre hunner kan være sværere at kende fra spættet sæl, men er dog tydeligt større end denne og har gråsælens karakteristiske kegleformede hoved. Hovedet på en spættet sæl er mere rundt.

Gråsælerne føder i løbet af vinteren, modsat spættet sæl, der får sine unger omkring juni. Der er endnu ikke med sikkerhed født gråsæler i det danske Vadehav. Men lige syd for grænsen vokser bestanden, så man må forvente, at det snart sker

SPORT, FRITID OG MODE - TIL HELE FAMILIEN!

ÅBEN 365 DAGE
OM ÅRET
800 M² BUTIK

ALTID
KENDTE MÆRKER
i butikken

FABRIN
COPENHAGEN

VERO MODA

PIECES
ONLY

soyaconcept®

ONLY
CARMAKOMA

NY FORM Mio Mondo

NY FORM & MIO MONDO, FANØ

Strandvejen 56, 6720 Fanø, TLF.: 75 16 34 84

Følg ell. find os på Facebook - her kan i også se vores åbningstider.

WWW.NY-FORM.COM

LOKALE FØDEVARER

Fanø er en lille ø med få muligheder for landbrug og fødevarereproduktion i stor stil. De seneste årtiers fokus på slow-food og lokale fødevarer har imidlertid givet Fanø et boost, så øen i dag er kendt som et sted hvor der produceres en række nicheprodukter af høj kvalitet.

På Fanø produceres der kød fra både kvæg og lam fra øens gårdbutikker, samt ikke mindst skinker, pølser og andet charcuteri fra den præmierede Slagter Christiansen. Når vi taler om præmierede fødevarer skal også nævnes den røgede laks fra firmaet Fanø Laks.

De seneste år er der også kommet i gang med produktion af drikkevarer. Fanø Bryghus har eksisteret i en årrække og vinder stadig flere priser og blevet kåret som årets mikrobryggeri i Danmark. Senere er en gammel tradition fra sejlskibstiden med skibsrom blevet genoptaget af Fanø Skibsrom. Desuden er der også en mindre produktion af gin og andre typer spiritus.

Denne mangfoldighed af gode råvarer har også haft en effekt på spisestederne på Fanø. Der er i dag rigtig mange cafeer og restauranter, der serverer retter med de lokalt producerede råvarer, ofte suppleret med egenproduktion af forskellige fødevarer.

NATURENS TA-SELV BORD

Der er masser af muligheder for selv at gå på opdagelse i naturen og finde dine egne råvarer. Urter, bær og blomster er nogle af de muligheder, der byder sig på Fanø. Fanø er omgivet af hav, så det er naturligvis også muligt at prøve at fange en fisk eller to. Man skal dog være opmærksom på, at de mange sæler er en stor konkurrent for lystfiskeren.

Kveller eller salturt er en meget velsmagende grøntsag, der især bruges som garniture til fisk. Findes flere steder langs den østvendte kyst, men også på Sønderho Strand.

Om efteråret er der masser af bær og svampe på klitheden og i plantagen. Vær opmærksom på, at langt fra alle svampe er spiselige. Tag en guide eller en svampebog med, og er du i tvivl – så lad være med at spise den.

EGNSRETTER

Bakskuld er en saltet og røget ising, som steges på pan-

den og serveres med rugbrød og evt. en kaffepunch. Før i tiden kunne den også serveres sammen med en kalt risengrød. Bakskuld serveres på flere restauranter på Fanø, både i sin oprindelige form og som nyfortolkninger.

Fanø smørrebrød laves af tynde skiver franskbrød, der dækkes med seks forskellige slags pålæg. Hver skive skæres i tre stykker og smørrebrødet lægges på en tallerken i et "lagkage" mønster: hakket æg over for ost, steg over for frikadelle, rullepølse over for saltkød, i tre lag. Denne version er fra Sønderho. Nordby versionen er en smule anderledes.

📍 KIRKEVEJEN 32, FANØ

BYGGESKIK PÅ FANØ

Et af de markante træk ved Fanø er de smukke og velbevarede bymiljøer i Nordby og Sønderho.

De mange gamle huse på Fanø er prægede af to forhold: Den barske natur ved Vestkysten og den rigdom, der tilflød øen i sejlskibstiden fra midten af det 18. århundrede og frem til slutningen af det 19. århundrede.

De ældste huse Nordby og Sønderho er typisk små, enlængede og stråttækte huse, i én etage og for det meste med bolig og stald i samme bygning. På grund af vinterens kolde vestenvind ligger de fleste med gavlene øst-vest, hvor stalden er placeret i den ende af bygningen, der er tættest på vej/sti.

Rester af bindingsværk, små vinduer og gavlene afslører husenes alder. De ældste huse fra før 1800 har træbeklædning helt ned til tagfoden. I perioden fra 1800 til 1850 blev det mere populært med træbeklædning i den øverste gavltrekan. Fra midten af 1800-tallet blev husene for det meste bygget uden træbeklædning og var sommetider også teglhængte.

Over indgangsdøren er på de traditionelle stråttækte huse er der ofte lavet en rundbuet facadekvist, der kaldes en "arkengab". Lugen over døren førte ind til loftet, hvor der blev opbevaret halm, foder og de udtjente sejle. Arkengaben havde samtidig den funktion, at den gav større beskyttelse ved brand, så beboerne havde længere tid til at komme ud af huset. Brandfaren var stor, idet husene for meste var dækket med tagrør.

En anden karakteristisk detalje er de grønne, sorte og hvide bemalinger (øjebryn) over døre og vinduer. De 3 farver symboliserer håbet, sorgen og livet. Denne tradition er dog mest udpræget i Sønderho.

En række huse bygget i 1860'erne og 1870'erne har en svunget gavl som er trukket op over tagfladen, der tydeligt er inspireret af hollandsk byggestil. Tagene er af skifer eller tegl, og under vinduerne er sålbænke.

De fleste af husene er bygget i mørkerøde mursten. Et særligt kendetegn er, at der på Fanø er tradition for at opmale fugerne med hvide streger. Dette gjorde man for at beskytte fugerne mod erosion fra vind og vand, og for at få en ellers repareret facade til at fremstå smukkere. Der er dog også en del pudsede huse i grå, gule og røde farver.

Fra slutningen af 1800 tallet blev husene større, dybere og højere og byggeskikken præget af historicismen. Husene kan være udført med trempelkonstruktion som giver en høj facade, lavere taghældning og bedre udnyttelsesmuligheder af 1. sal. Facaderne er ofte meget dekorerede med store dannebrogsvinduer. Tagene kan have udhæng og spær enderne er ofte formskårede.

UDVALGTE HUSE:

Fanø Museum på Skolevej 2 Nordby. Et af de ældste huse, hvor dele af bindingsværket stadig er bevaret.

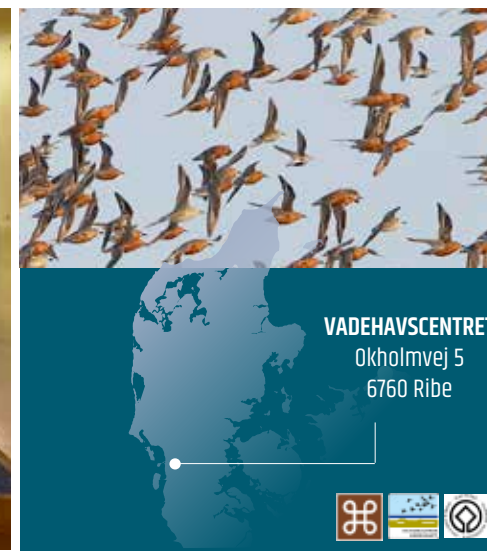
Hovedgaden 25a, Nordby. Et godt eksempel på et hus med svungen gavlkam kan findes på

Kikkebjergvej 12-14, Nordby. Et smukt eksempel på et Historicistisk trempelhus

Gl. Byvej 13, Sønderho. Et godt eksempel på et hus med vælvske (hollandske) gavle.

Kropladsen 17, Sønderho. Et enestående velbevaret skipperhus med "øjebryn" og opstregninger

Toftestien 21, Sønderho. Et såkaldt "stakhus" (æ stak), kvadratisk smukt hus, formentlig en udbygning et af et lille beboelseshus.

VADEHAVSCENTRET
Okholmvej 5
6760 Ribe

· Oplev vores udstillinger om
Trækfuglenes Vadehav

· Tag på tur med vores dygtige guider i
Nationalpark Vadehavet

· Vidste du, at Vadehav er børnehav -
ufarlig - og fuld af spændende
krible krable liv

Du kan scanne QR-koden
og finde alle vores ture i
2024

VADEHAVSCENTRET
Porten til UNESCO Verdensarv

HVAD FINDER VI PÅ STRANDEN

Havet skyller mange ting op på stranden. Det er først og fremmest i vinterhalvåret, at havet er uroligt og derfor skyller meget op på stranden.

Det mest kendte og eftersøgte opskyl er naturligvis rav, hvilket du kan læse mere om på side 30. der er også mange andre spændende ting, der skyller op på stranden og som ofte er meget nemmere at finde end rav. Skaller fra hjertemuslinger og knivmuslinger finder du overalt på stranden.

KONKYLIEN ER STRANDENS VIDUNDER

Konkylien vækker altid glæde, når man støder på den i vandkanten. De store, smukt snoede sneglehuse er iøjnefaldende og nærmest eksotisk udseende. Efter et blæsevejr kan der visse steder ligge hundreder af sneglehuse på stranden, og tiden går hurtigt, når man hele tiden får øje på et endnu flottere eksemplar end det, man samlede op for et øjeblik siden. Konkylien er i virkeligheden en populær fællesbetegnelse for et væld af arter, der hver har deres eget navn. De konkylier, vi finder i Vadehavet, er enten fra arten almindelig konk eller rødkonk. De kan begge blive omkring 10 cm. De kan faktisk kendes fra hinanden ved hjælp af mundingens form. Rødkonken har en længere, udstrakt munding, der har form som en tagrende, den såkaldte køl. Begge arter lægger æg i store klumper, som kan samle æg fra flere hunner. Ægklumperne ses ofte skyllet op på stranden i tørret tilstand. I alt kan sådanne ægklumper indeholde 300.000 larver. Mange bliver dog spist af rovdyr, inden de når at udvikle sig til voksne snegle.

De færreste er klar over, at konksneglene er rigtige rovdyr, der er konstant på jagt efter bytte. Snegle er jo ikke hurtige jægere, men formår alligevel at overrumple levende muslinger og skyde kanten på sneglehuset ind mellem muslingens åbne skaller, så disse ikke kan lukkes. Herefter skydes en ru tunge ind mellem muslingeskallerne, og konknen går i gang med at fortære muslingens bløddede. Konknen anvender også en slimet nervegift, der lammer byttet. Konknen lugter sig frem til sit bytte og ernærer sig også ofte af ådsler.

Rødkonkens latinske navn Neptunus lyder sikkert for mange bekendt. Det betyder havets gud! Konknen er i sandhed en af naturens vidunderlige skabninger.

Sammen med alt det naturlige opskyl kommer der desværre også en del affald. På Fanø mærker vi også mange års brug af havet som losseplads. Især i vinterhalvåret skyller der affald op på stranden, mest plast. Heldigvis er der rigtig mange gæster, der gerne vil hjælpe os med at få fjernet affaldet. Foreningen Ren Strand Fanø organiserer indsamling af affald fra havet. Mange steder kan I få udleveret røde poser til at samle affald i. Poserne efterlades på stranden og samles efterfølgende op af Ren Strand Fanø. Det er efterhånden mange tons affald, som vi har fået fjernet fra naturen.

FANØ BAD MINIGOLF

Nu med ny Padeltennisbane

Kom og spil på den traditionelle minigolfbane og på den nye Adventure Minigolfbane. Den er udformet som berømte skotske golfhuller, og I kan spille efter golfreglerne.

Minigolf, padel og tennis udlejes fra caféen "Pelargoniehuset", hvor I også kan nyde kolde og varme drikke, lettere anretninger – eller få lidt til den søde tand.

I finder os lige ved golf- og tennisbanen:
Golfvejen 1, Fanø Bad.
Tlf.: 7516 1614
www.pelargoniehuset.dk

Vi glæder os til at tage imod jer.

Padelbane

Tennisbane

NATIONALPARK VADEHAVET - NATUR I VERDENS- KLASSE

Fanø ligger lige midt i Nationalpark Vadehavet, som med sine 1459 km² er Danmarks største nationalpark.

Den danske del af Vadehavet strækker sig cirka 100 kilometer fra Blåvandshuk i nord til den dansk-tyske grænse i syd. Men Vadehavet fortsætter gennem tysk og hollandsk område til Den Helder i Holland. I alt er det et kystlandskab på cirka 500 kilometer.

Langt den største del af Nationalpark Vadehavet, omkring 80 procent, er havområder. Landområderne udgør cirka 300 km² og tæller blandt andet Fanø og nabøerne Rømø, Mandø og Langli foruden Marbækområdet nord for Esbjerg, halvøen Skallingen, nogle ådale og en række marskområder, hvor Ribemarsken og Tøndermarsken er de største. Samlet set indeholder Nationalpark Vadehavet således en række karakteristiske landskabstyper: vadeblader, højsander, strandenge, strande, klitlandskaber, heder, marsk og gest-områder.

Vadehavet er dog især kendetegnet ved den tørlagte havbund. Det er den, der ligger til grund for navnet: 'Vaden' eller 'vadebladerne' betegner den del af havbunden, som blotlægges ved lavvande.

Forskellen mellem lavvande og højvande ligger i gennemsnit på godt halvanden meter, og tidevandet er den helt store motor i Vadehavet. To gange i døgnet strømmer en milliard kubikmeter vand ind i og ud af den danske del af Vadehavet gennem dybene mellem vadehavsoerne Sild (tysk), Rømø, Mandø og Fanø samt Skallingen. Tidevandet oversvømmer de vidtstrakte vadeblader og skaber sammen med sollyset en enorm biologisk produktion – i første omgang af mikroskopiske alger, som er fødegrundlag for myriader af orme, muslinger, snegle og krebsdyr.

Så selv om vadebladen ved første øjekast ser død og ensformig ud, er det på ingen måde tilfældet. De fleste dyr lever blot nedgravet i bunden og har tilpasset sig de store udsving i temperatur, strøm og fugtighed. Mængden (vægten) af levende dyr i vaden er 10 gange højere end i havbunden generelt.

De enorme mængder af bunddyr skaber fødegrundlag for et meget rigt dyre- og fugleliv. Således kommer cirka 12 millioner vadefugle, gæs og ænder forbi Vadehavet hvert år på deres træk mellem ynglepladserne mod nord og overvintringspladserne mod syd. Vadehavet er også opvækstområde for en stor del af Nordøens fiskebestand, og øverst i fødekæden finder man sælerne – og mennesket.

Et af de bedste steder på Fanø at opleve vadehavets karakteristiske natur er området syd og vest for Sønderho. Her er vaden fast og hård, da den jo ligger ud til Nordsøen, hvorimod den på østsiden er mudret og kan være besværlig at bevæge sig rundt i. Om alle omstændigheder er det en god ide at tage med på en af de guidede ture, hvis man ikke er vant til at færdes i Vadehavet.

RIG KULTUR(ARV)

Nationalpark Vadehavet er dog ikke kun natur. Historisk er der spor efter mennesket helt tilbage til oldtiden, og en af nationalparkens perler, Ribe, er som bekendt Danmarks ældste by. I det hele taget finder man i vadehavsområdet en meget rig kulturarv og en stærk levende kultur. Folkemusikken og -dansen fra Fanø er et godt eksempel på begge dele. Den maritime kulturarv med særlige bådtyper tilpasset de lavvandede farvande og stærke sejltraditioner er et helt og stort kapitel for sig – ikke mindst på Fanø. Områdets egenart afspejler sig også i en ganske særlig bygningskultur, som man både finder på Fanø og de andre øer og på fastlandskysten.

VERDENSARV VADEHAVET

Vadehavet er ikke kun nationalpark – det har også status som verdensarv. Faktisk udpegede FN-organisationen UNESCO allerede i 2009 Vadehavet som verdensarv, men i første omgang gjaldt det kun den tyske og den hollandske del. Fem år senere, i juni 2014, blev også det danske vadehav en del af den samlede udpegning, og det er en vigtig pointe, at vi deler verdensarven med Holland og Tyskland: Tre lande – én verdensarv.

UNESCO har udpeget Vadehavet som verdensarv er sket, fordi det har 'enestående universel værdi'. Samtidig er det en anerkendelse af det arbejde, som Danmark, Tyskland og Holland i over fire årtier har gjort for at beskytte området. Vadehavets enestående universelle værdi ligger i områdets store betydning for bevarelsen af biodiversiteten samt de økologiske og geologiske processer.

Det er et ekstremt dynamisk landskab – og verdens største sammenhængende system af tidevandsflader.

SKOVLEGEPLADSEN

I den vestlige udkant af Fanø Klitplantage ligger en naturlegeplads, der i daglig tale bliver kaldt Skovlegepladsen.

Skovlegepladsen er på én gang et storslået naturområde, et raste- og picnicsted samt ikke mindst en fantastisk legeplads.

Fra Landevejen fører en betonvej fra 2. Verdenskrig, Mågekolonivej, direkte hen til Skovlegepladsen. Vær dog opmærksom på, at om sommeren kan det være svært at finde en ledig parkeringsplads, hvis man kommer i bil. Alternativt går der en grussti fra Landevejen fra Parkeringspladsen ved Sønderho GI Fuglekøje, hvor man så skal vandre 800 m til skovlegepladsen.

Legepladsen består af en lang række legeredskaber, lavet af materialer fra plantagen. Mange af legeredskaberne er lavet af internationale træskulptører og er ofte udført som trolde og andre fantasifigurer. Der kommer hele tiden nye legeredskaber og forskellige spil til.

Der er også en forhindringsbane, og i Sherwood skoven er der mulighed for at lege Robin Hood og hans lystige svende.

I tilknytning til skovlegepladsen er der et stort picnicområde med bålpladser, både udendørs og under et halvtag. Den overdækkede bygning har plads til ca. 50 personer. Der er også et toilet ved skovlegepladsen.

Skovlegepladsen drives af frivillige fra Fanø og hvis man har lyst til at støtte foreningens arbejde er der informationer på pladsen om hvordan man kan donere et beløb til vedligeholdelse og fornyelse af pladsen

Oplev Ripa, vikingernes by

VIKINGER!

ÅBEN
24.04. - 18.10.
2024

Levende historie

Et besøg på Ribe Vikingecenter er som at rejse 1300 år tilbage i tiden til dengang vikingerne grundlagde Ribe, Danmarks ældste by. Gå på opdagelse i de rekonstruerede miljøer, mød de gamle danere, vær med til aktiviteterne og oplev den særlige stemning.

Ribe Vikingecenter

Roagervej 129 • DK 6760 Ribe
Tel. 0045 75 411 611 • www.ribevikingecenter.dk

SØREN JESSENS SAND, LANDSKABER SMELTER SAMMEN

Søren Jessens Sand er et højsand, der er smeltet sammen med Fanø. Fra Fanø Bad breder stranden sig ud mod nordvest, og sandet strækker sig så langt øjet rækker ud mod Grådyb og sydspidsen af Skallingen. I dag er det næsten umuligt at se sporene af tidevandsløbet mellem Fanø Bad og Søren Jessens Sand. Men det er ikke mere end en generation eller to siden, at man kunne sejle tæt forbi Fanø Bad indenfor Søren Jessens Sand. Tidevandsløbet Hamborg Dyb ender i dag blindt og løber så at sige allerede "ud i sandet" et par kilometer nord for Fanø Bad.

Der er adgang for gående hele året på Søren Jessens Sand. Motorkørsel ikke er tilladt. Man kan cykle et stykke i nordlig retning langs klitfoden fra Fanø Bad. Men pga. sandflugt er det ikke muligt at cykle på de centrale dele af højsandet. Det er netop det ufremkommelige landskab der gør Søren Jessens Sand til en stor naturoplevelse.

I løbet af de sidste 10-15 år er den landskabelige udvikling på Søren Jessens Sand gået rigtig stærk. Planterne og klitterne har fået fodfæste på den inderste del af højsandet, der ligger bedst beskyttet mod høj vandstand. Hvert år kan man følge forandringerne. De nye klitter bygger op om sommeren og fodres af tørt flyvesand fra de centrale dele af sandbanken. Om vinteren skal klitterne kunne stå imod storm og forhøjet vandstand, og det ser vitterligt ud som om, det er to skridt frem og et tilbage for klitterne. Hvilket faktisk er en rammende beskrivelse. Samlet set afleverer havet nemlig mere sand end det tager med sig fra dette sted. Så selvom klitterne eroderer kraftigt under en storm, har Søren Jessens Sand fået mere sand at leve af. Sandet skal blot tørre og fragtes ind mod klitterne. Det klarer vinden som bekendt.

På Søren Jessens Sand kan man i sommerhalvåret opleve den truede dværgterne. Arten kendes på dens lidenhed og svirrende hurtige vingeslag. Dernæst på dens gule næb og hvide pande. Dværgterne kan ses fiske i vandkanten langs stranden, men forsøger også nogle år at yngle på selve højsandet. Man er ikke i tvivl, hvis man kommer for tæt på den lille koloni. Fuglene gør alt hvad de kan, for at skræmme fredsforyrere væk, og de kan være meget nærgående. Man bør i sådanne tilfælde gå hurtigt videre, og opleve fuglene på behørig afstand.

SIKKERHED

Søren Jessens Sand bliver ikke overskyldt ved højvande. Man behøver altså ikke være bange for tidevandet her. Blæser det meget kraftigt fra vest, skal man dog holde øje med tidevandet. Når vinden presser vandet ind over Søren Jessens Sand, løber det ind ad den østlige ellers umiddelbart usynlige lavning langs det gamle Hamborg Dyb, og skyller området over fra indersiden.

SÆLSAFARI – ROBBENSAFARI – SEALSAFARI

 Alle ture starter på stranden 100 meter syd for nedkørslen fra Sønderho Strandvej til Fanø Vesterstrand (parkering på stranden) Professionel guidning af universitetslektor, Syddansk Universitet. Turkalender ses på hjemmesiden.

 Guiding in English. All safaris start on the beach 100 meters south of the ramp from Sønderho Strandvej to Fanø Vesterstrand (parking on the beach) Professional guidance by university lecturer from University of Southern Denmark. Tour calendar can be seen on the website.

 Guiding in Deutch. Alle Robbensafaris beginnt am Strand 100 m südlich des Abstiegs von Sønderho Strandvej zum Sønderho Strand (Parkplatz am Strand) Fachliche Betreuung durch dozent an der Süddänische Universität. Der Tourkalender ist auf der Website einsehbar.

www.nationalparksafari.dk

Tilmelding / Anmeldung / Booking SMS +452010 8717

Mød os også på *Naturinformation Seaside Food, Langelinie 9, Nordby, 6720 Fanø* • www.seasidefood.dk

NORDBY FANØS HOVEDSTAD

Allerede på færgen fra Esbjerg får man det første indtryk af øen og af Nordby. En lille, hyggelig by, præget af de mange smukke huse fra det 19. århundrede, og omgivet af en smuk natur. Nærheden til naturen mærkes allerede på havnen. Fra havnepromenaden kan man sidde og nyde de mange vadefugle. Ofte ligger der sæler på den lille sandbanke (Søjorden) 50 m fra havnen.

Ved sammenligninger med gamle fotografier kan man se, at mange små gader og veje ikke har ændret sig nævneværdigt i århundreder. Man må ikke snyde sig selv for den store oplevelse, som det giver at slentre rundt i de små krogede gader i Nordby.

Med sine 2.800 indbyggere er byen det handelsmæssige og administrative centrum på Fanø. De fleste butikker er samlet langs Hovedgaden. Mange af butikkerne er smukt og smagfuldt indrettet i de gamle huse fra sejlskibstiden, som giver butiksgaden et helt særligt præg. Mellem butikker, cafeer og restauranter er også normale boliger. De senere år er cafelivet også for alvor blomstret i Nordby og der er mange muligheder for en forfriskning.

Om sommeren er store dele af Hovedgaden gågade, så lad bilen blive stående på en af parkeringspladserne ved havnen eller allerbedst, tag cyklen. Supermarkederne har også store parkeringspladser.

FANØ SKIBSFARTS- OG DRAGTSAMLING

Museet viser historien om skibsfartens historie på Fanø, som har haft afgørende betydning for øens udvikling. På udstillingerne kan man både opleve skibsmalerier og fine skibsmodeller i samme målestok 1:48. Bygningen var oprindeligt hjemsted for Fanø Skibsrederforening.

På 1. sal er der en stor og meget spændende udstilling af både hverdags- og festdragter, som alle har været båret af lokale børn og kvinder. Fanødragten finder sin grundform i 1700tallet og moderniseres omkring år 1800. I årene 1800 – 1850 tilføjes der nye elementer og varianter. Dragten, som vi kender den i dag, finder sin endelige form i årene 1850 – 1890.

Det var søfolkernes rejser og velstand, der fik fanødragterne til at skille sig ud fra de fleste andre dragter på den jyske vestkyst. Hvor de fleste gik klædt i vadmel, var

dragterne på Fanø lavet af bomuld (hverdags dragterne) og silke (festdragterne), som søfolkene bragte med hjem.

Her ligger også Riggerloftet. I sejlskibenes tid brugte sømændene deres sparsomme fritid ombord på skibene til at fremstille husflidsprodukter. På riggerloftet kan museets gæster selv prøve at lave husflid af tovværk, godt hjulpet af de frivillige sømænd.

FANØ MUSEUM

Museet er indrettet i et af Fanøs ældste huse fra slutningen af det 17. århundrede. Museet er indrettet så man kan få et indtryk af levevilkårene for en skipperfamilie i det 18. og 19. århundrede.

Udenfor indgangen til museet står en kopi af en af de traditionelle badevogne, der blev brugt på stranden af gæsterne i Fanø Bad.

NORDBY KIRKE

Begge kirker på Fanø er usædvanlige for danske kirker. Det er såkaldte salskirker, hvor kirkerummet er tværstillet og uden opdeling i skib og kor. Det medfører blandt andet at Nordby Kirke har ca. 700 siddepladser. Nordby Kirke er opført i 1786 som afløser for den oprindelige kirke, der lå i Rindby.

Alter og prædikestol, begge fra 1622, er placeret centralt midt på den sydlige væg og det første man ser, når man træder ind i kirken. Døbefonten er en malmfont og stammer sandsynligvis fra sidste halvdel af det 15. århundrede. Ved nordvæggens hjørner er ammostolene placeret, bænke reserveret ammende mødre.

Kirken har 9 kirkeskibe hængende fra loftet. Disse modelskibe er lavet mellem 1700 og 1966. Der er både modeller af fanøskibe og orlogsskibe. Fanø barken "Prinsesse Marie" sank i 1910 syd for Australien og alle 18 sømand omkom.

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.fanoemuseum.dk eller scan →

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.fanoskibs-dragt.dk eller scan →

SØNDERHO, DANMARKS SMUKKESTE LANDSBY

Et besøg i Sønderho er et "must" når man besøger Fanø. Det er ikke uden grund Sønderho vandt prisen som Danmarks smukkeste landsby. Når man går i de smalle gader med de fine gamle huse, føler man sig hensat til en anden tid.

Stil bilen på parkeringspladsen ved kirken og brug et par timer på en byvandring i de små krogede gader. De mange gamle, velbevarede bygninger stammer hovedsageligt fra midten af det 18. århundrede og 100 år frem, hvor Sønderho var den dominerende søfartsby på den jyske vestkyst.

Små stier fører ind bag ved husene. Stierne er offentligt tilgængelige og afmærket med et lille blåt skilt. Et kort over stierne kan downloades på visitfanoe.dk.

Havnen og værftsområdet lå i en lille beskyttet bugt i den nordøstlige ende af Sønderho. Men indsejlingen sandede efterhånden til og der er skabt en ny øst for Sønderho. Nu er indsejlingen blevet rensat op og der er igen liv på havnen med små lystbåde og kajacker.

I den sydlige ende af Sønderho er et gammelt sømærke blevet genopført. Fra "Kåveren" er der en fantastisk udsigt over Sønderho, Vadehavet og det særlige lille naturområde på sydspidsen af Fanø, der kaldes "Hønen". De gamle klitter er meget sårbare, så husk kun at gå på de afmærkede stier i området.

FANØ KUNSTMUSEUM, NORDLAND 5

Læs om Fanø Kunstmuseum og kunstnerne på Fanø på s. 52

SØNDERHO MØLLE, VESTERLAND 44

Sønderhoningerne skulle i gamle dage bruge Kongens mølle i Ribe, når kornet skulle males. Men i 1701 fik præsten tilladelse til at bygge den første mølle. Den nuværende mølle blev opført i 1895, fungerede indtil 1923..

HANNES HUS, ØSTERLAND 7

Huset er bygget i 1750'erne. Det gamle miljø er bevaret, så man kunne tro, at skipperen og hans kone lige var rejst hjemmefra. Her er stadig de oprindelige møbler, bilæg-

geren, billeder, båsen til fårene og de ting skipperen kom hjem med fra sine rejser. I dette hus boede i mange år skipperenken Hanne og hendes datter Karen.

SØNDERHO BRANDMUSEUM, NORDLAND 12

Sprøjtehuset er et af Danmarks ældste og bedst bevarede. Bygningen, har siden 1868 huset Sønderhos brandsprøjte. Sprøjtevognen er fra 1895 og stammer fra Schackenborg. Den er af samme type som Sønderhos oprindelige brandsprøjte.

DEN GAMLE REDNINGSTATION SØNDERHO STRANDVEJ

Er fuldt udstyret med redningsbåd og redningsudstyr. Endvidere findes en mængde plancher med gamle fotografier, beskrivelser og mandskabslister.

FLISESAMLINGEN

På restaurant Nanas Stue kan man se en stor udstilling af hollandske vægfliser. Fliserne blev hjembragt af sømændene i det 19. århundrede og brugt til både udsmykning og til at reflektere varmen fra husenes ovne.

SØNDERHO KIRKE

I lighed med Nordby kirke, så er Sønderho en salskirke med eet stort kirkerum. Den er oprindelig bygget som et smalt langskib med et tværskib. Senere blev det til en nærmest kvadratisk bygning. I 1782 blev den gamle bygning erstattet af den nuværende. Kirken har i dag plads til 450 mennesker, selvom der kun bor 300 mennesker i Sønderho. En forskel mellem de 2 kirker er, at alteret placeret i det sydøstlige hjørne af bygningen, hvorimod prædikestolen er blevet flyttet og placeret midt på sydvæggen. Døbefonten fra det 13. århundrede, alteret, prædikestolen og et pulpitur langs nordvæggen af kirken formodes at stamme fra hospitalskirken i Ribe. Pulpituret, som er et aflukket galleri, blev anvendt af de fattige og ikke fastboende.

Sønderho kirke har 15 kirkeskibe, det største antal i en dansk kirke. Det er primært modeller af handelsskibe og en enkelt model af en fregat, som blev fundet i strandkanten i begyndelsen af det 19. århundrede.

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.fanoekunstmuseum.dk eller scan →

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.fondengamlesonderho.dk eller scan →

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.hanneshus.dk eller scan →

FANØ – STOLTE SEJLSKIBSTRADITIONER

Den lille sandede ø ved det yderste hav var engang en "storkraft" inden for skibsfart. Også selvom indbyggertallet dengang ikke var større end det er idag. Der har i århundreder været sømænd på Fanø. I 1500 tallet lå der et lille fiskeleje ved Odden, det nuværende Nordby. Senere begyndte mændene at tage hyre på større fiskefartøjer og handelsskibe. De drog på sejlads fra fremmede havne og opnåede derved en erfaring og ekspertise i sejlads på de store have.

FRIKØBET I 1741

Indtil 1741 tilhørte Fanø den danske konge. Fanø blev administreret fra Ribe, som dengang var en vigtig handelsby og havde eneret på handel. Beboerne på Fanø var dygtige fiskere, men al fiskeeksport skulle gå gennem Ribe og fortoldes der. Der var derfor et stort ønske om at købe øen og dermed blive frigjort af bindingerne til Ribe.

Efter forgæves at have forsøgt at købe øen i 1719, kom der endnu en chance i 1741, hvor kong Christian den VI ønskede at sælge ud af sine besiddelser for at kunne finansiere forskellige slotsbyggerier. Fannikerne og Sønderhøningerne drog sammen til Ribe, hvor auktionen fandt sted den 10. juli 1741. Der er mange historier om, hvilke kneb der blev taget i brug for at sikre købet. Faktum er, at det lykkedes fanøboerne at købe øen og sætte gang i den udvikling, der førte til at Fanø blev en betydelig søfarts ø.

SEJLSKIBSTIDEN

I 1760'erne startede bygningen af skibe på Fanø. Det var en omstændelig affære. På Fanø var der ingen skov, så alt tømmeret skulle importeres udefra. Skibsbyggepladserne - i både Nordby og Sønderhø - lå ud til det store og flade strandareal tæt på det dybe vand. Det er ikke svært at forestille sig det liv og den aktivitet der var.

Højdepunktet for skibsbyggeri på Fanø var omkring 1850'erne. Der var på det tidspunkt ni skibsbygmestre på øen. Tilsammen havde de omkring 100 mand ansat. Plus alle underleverandører. I årene 1768 til 1896 blev der i alt bygget ca. 1100 skibe på Fanø. I starten mange småskibe - bl.a. everter, der er bygget specielt til sejlads i Vadehavet - men efterhånden blev skibene større og større. Fra midt i 1860'erne voksede flåden så voldsomt, at øens egne skibsbyggere ikke længere kunne følge med. Allerede på det tidspunkt begyndte der at være proble-

mer med tilsanding i Sønderhø havn.

I 1880'erne gik Fanø-rederierne over til at benytte jern- og stålskibe og skibsbyggeriet på Fanø fik en ende. I 1896 blev det sidste skib søsat på Fanø. Ganske langsomt gik rederivirksomhederne også mod sin ende. Det sidste Fanø-skib blev solgt i 1919. Sejladsen på de store have bragte velstand til øen. Det minder de mange smukke kaptajnsvillaer om.

FAJANCEHUNDENE PÅ FANØ

I mange, mange vinduer her på Fanø kan vi se de to fajancehunde med deres sorte snuder og lidt triste udtryk. I perioden 1860-1900 var hundene den souvenir, som alle danske søfolk forventedes at tage med hjem til koner eller kæresten fra engelsk havn.

De to hunde - der altid er i par - sidder på deres bagdele, vendt mod hinanden og symboliserer efter traditionen troskab og tryghed. Når de to hunde kigger ud ad vinduet, så er manden på havet. Og når de kigger ind mod stuen er han hjemme. På havnen i Nordby står en skulptur med hundene - fremstillet af Poul Isbak.

— EN NYRENOVERET Ø KRO —

Træk dig tilbage & oplev det simple ø liv

Hos Fanø Krogaard vil du møde det velkendte og hyggelige, der er nænsomt pakket ind i kvalitet, nærvær og hjemlige fornemmelser.

FANØ KROGAARD

Langelinie 11 | 6720 Fanø | +45 76 60 00 70 | kontakt@fanoekrogaard.dk | fanoekrogaard.dk

Brugsen Sønderhø

- Brød fra egen ovn
  - Frisk frugt og grønt
  - Stor vin afdeling
  - Tips/lotto
  - Åbent alle ugens dage
- www.brugsenfano.dk

Landevejen 42, 6720 Fanø
Tlf.: 75164018

Christel Seyfarth Art Knits
Hovedgaden 76
Nordby 6720 Fanø
www.christel-seyfarth.dk

CHRISTEL SEYFARTH®
art knits

EN VERDEN AF EKSKLUSIV HÅNDSTRIK, DESIGNET AF CHRISTEL SEYFARTH
Færdigstrikkede UNIKA modeller, lækker uld, garnkits, bøger og meget andet

KUNST OG KUNSTHÅNDVÆRK PÅ FANØ

Igennem de sidste godt 100 år – ja helt op til i dag har Fanø oplevet en stor tilstrømning af billedkunstnere, der har taget mere eller mindre fast ophold her. Miljøet, motiverne og det fine lys har virket særligt tillokkende på malerne. Specielt i Sønderho kunne man i visse perioder tale om en hel malerkoloni – ligesom i Skagen. Det drejede sig bl.a. om Julius Exner, Carl Johan Forsberg, Johan Rohde, August Wilckens, Reinhard Heinemann og August Dohm, hvis værker er udstillet på Fanø Kunstmuseum. Denne tiltrækning er stærkere end nogensinde og Fanø har efterhånden en ganske stor kunster koloni. I flæng kan nævnes Margit Enggård, Marie Louise Exner, og Johnny Madsen. Flere af disse kunstnere har egne gallerier.

Grundlaget for kunstsamlingen på Fanø Kunstmuseum blev skabt af Ruth Heinemann, som fra 1960'erne begyndt at samle kunst fra Fanø. I 1992 blev Fanø Kunstmuseum indrettet i Kromanns Hus, der oprindeligt havde været en købmands- og skibsprovianteringsforretning. Samlingen rummer i dag mere end 1250 værker med tilknytning til Fanø. Tidsmæssigt rækker samlingen malerier fra 1850 og frem til nutiden.

Kunsten fra Fanø har ikke været præget af særlige kunstretninger eller kunstsammenslutning, så der er mere tale om en række individuelle kunstnere, der gennem tiden har ladet sig inspirere af det dramatiske landskab og særegne kultur på Fanø. Udstillingen spænder således over de tidligste folkelivsskildringer og naturalistiske malere til de mere abstrakte tendenser, der bredte sig efter 2. Verdenskrig.

Udover den faste udstilling har museet 2 sale med skiftende særudstillinger, også med Fanø og Vadehavet som gennemgående tema. Se oversigt over særudstillinger på museets hjemmeside: www.fanoekunstmuseum.dk

Fanø er også rigt repræsenteret inden for design og kunsthåndværk. De finder inspiration i Fanøs natur. Der er også en tydelig international orientering. Det er et bredt spektrum af kunsthåndværk, der er repræsenteret på øen, fra strik og beklædning til smykker til støbte lys. De fleste værksteder og butikker ligger i Nordby og Sønderho, men også Kunstladen i Rindby tilbyder spændende produkter.

Se Fanø Kunstmuseums
åbningstider og priser på
www.fanoekunstmuseum.dk eller
scan >>

FANØ FLISEMUSEUM

- Stor gårdplads
- Musik og kultur
- Selskaber op til 70 personer
-også i evt. lukkeperioder

Sønderland 1, Sønderho 6720 Fanø • Tlf. 7516 4025 • www.cafenanasstue.dk

Sønderho
IsCafé

Danmarks Ismejeri

Sønderland 5,
6720 Sønderho
www.iscafeen.dk

FAJANCEN

Cafe | Restaurant

Sønder Land 5
6720 Sønderho
www.fajancen.dk • info@fajancen.dk
Bordreservation på 7516 4172

K

Kollektionshuset

Kollektionsprøver fra PBO, Heartmade og Rue de Femme samt meget mere...

CULTURE Levate

COSTA 8 MANI PBO

RUE de FEMME

JULIE FAGERHOLT HEARTMADE

Hovedgaden 61 | Nordby | 6720 Fanø

www.facebook/kollektionshuset

www.kollektionshuset.dk

Fanø Museum

Skolevej 2, Nordby

www.fanomuseum.dk

Fanø Museum er et fanøhus fra sidst i 1600-tallet. I beboelsen besøger man en beskeden skipperfamilie i slutningen af 1800-tallet. I den øvrige del af huset fortælles om livsvilkårene på Fanø frem til Første Verdenskrig.

Se åbningstider og priser på museets hjemmeside www.fanomuseum.dk eller scan →

Elses Gab

CAFÈ & SPILLESTED

Æ KLÆG

H AVNE

VEJ 2

55.4460 N 8.4055 E

Æ Klæg er navnet på det sted hvor du finder caféen / spillestedet Elses Gab, cocktailbaren Værftet, designshoppen Albus nimbus design, tøjbutikken TØRW, Galleri Marco Brodde og fire verdenshjørner med lokale kunsthåndværkeres produkter.

HAVNEVEJ 2, NORDBY

+45 2299 2996

+45 2023 5610

albusnimbus@gmail.com
elsesgab@gmail.com

Æ KLÆG - BLIV HÆNGENDE

The Fanø-Ring with real Strandsand®

refined with 925/- Sterlingsilver

www.dur-schmuck.de

DUR Schmuck 925

Hovegaden 39 • 6720 Fanø
Tel.: +45 51 36 80 78
E-Mail: tu@denlilleravbutik.dk
www.denlilleravbutik.dk

Hovedgaden 75, tlf. 7516 2656

Fanø blomster tilbyder et bredt udvalg inden for buketter, planter, brugskunst vin og chokolade.

Kig ind på museets hjemmeside og se omtalerne af alle aktuelle udstillinger!

Nord Land 5, Sønderho, 6720 Fanø
www.fanoekunstmuseum.dk

Fri BikeShop

OPLEV FORSKELLEN

CYKELUDLEJNING

Mellemgaden 12
tlf. 7516 2460

Cykeludlejning
Fahrradverleih / Bicycle rental
Serviceværksted
Servicezentrum / Service center
Showroom med nye cykler
Showroom mit neuen Rädern/
Showroom with new bikes

FANØ DRAGTEN

Noget af det mest iøjnefaldende og karakteristiske ved Fanø er de traditionelle kvindedragter. I mere end 200 år blev disse dragter båret i hverdagen, også langt ind i det 20. århundrede. Den sidste Fanø kone, der brugte dragten til hverdag, døde i 1972.

I dag bruges dragten til fest, det vil sige til fødselsdage, bryllupper, til højtiderne og de årlige festdage "Fannikerdagene" i Nordby" og "Sønderhodagen" i Sønderho. På disse festdage er der optog, hvor flere hundrede kvinder dragter viser sig frem i de smukke dragter. Der afholdes også jævnligt baller med den traditionelle musik og dans.

Fanødragten er ikke én type dragt, men en række forskellige dragter til hver sit formål. Der var dragter til alle stadier i livet. Den første dragt var den såkaldte Kristenpose, som børnene blev lagt i, i forbindelse med dåben. Dette gjaldt både drenge og piger. Herefter kom barnedragten, som de små piger brugte indtil 7 års alderen, skolepige-dragten, den særlige konfirmand dragt, brudedragten, enkedragten og så videre. Der var også forskellige dragter til de funktioner, som kvinderne havde på Fanø.

Da mændene i stort omfang var søfolk og derfor væk hjemmefra i lange perioder, var det kvinderne der stod for alle opgaverne. Udover den daglige arbejdsdragt var der særlige ormegrave dragter, der som navnet antyder blev brugt når der skulle graves efter sandorm og høst-dragten. Struden var en markant del af de to sidstnævnte dragter. En strude er en maske, der dækkede det meste af ansigtet, så man beskyttede ansigtet mod vejr og vind.

Det var søfolkernes rejser og velstand, der fik fanødragterne til at skille sig ud fra de fleste andre dragter på den jyske vestkyst. Hvor de fleste gik klædt i vadmel, var dragterne på Fanø lavet af bomuld (hverdags dragterne) og silke (fest dragterne), som søfolkene bragte med hjem.

På "Fanø Skibsfart & Dragtsamling" er der en stor og meget spændende udstilling af både hverdags- og festdragter, som alle har været båret af lokale børn og kvinder. Fanødragten finder sin grundform i 1700tallet og moderniseres omkring år 1800. I årene 1800 – 1850 tilføjes der nye elementer og varianter. Dragten, som vi kender den i dag, finder sin endelige form i årene 1850 – 1890.

ESMARK
Feriehusudlejning

Esmark Feriehusudlejning

Vil du nyde ægte Vesterhavs-feeling derhjemme hver uge?
Tilmeld dig vores Vesterhavs-nyhedsbrev og få:

- Chancen for hver 3. måned at vinde et feriegavekort til en værdi af 3.500 kroner
- Eksklusive specialtilbud og de nyeste feriehus før alle andre
- Tips til de bedste oplevelser i din næste sommerferie ved Vesterhavet

Nyhedsbrevet finder du her: www.esmark.dk/nyhedsbrev

Esmark Fanø

Telefon: +45 6915 9618

E-mail: fano@esmark.dk

Kirkevejen 13c

6720 Rindby

Fanø Skibsfarts- & Dragtsamling

FANØS MARTIME KULTURARV
MUSEUM SHOP CAFÉ

Åbningstider 2024

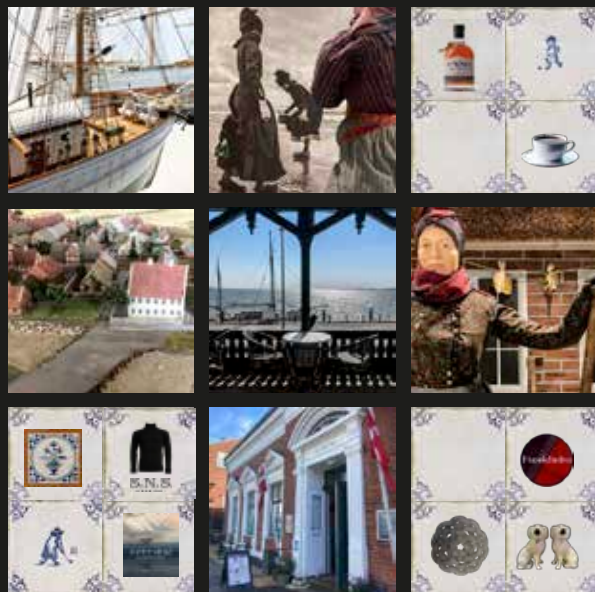
22. marts - 26. oktober
Mandag - lørdag: 11:00 - 16:00

27. oktober - 22. december
Fredag - lørdag: 11:00 - 16:00

www.fanoskibs-dragt.dk

Hovedgaden 28
Nordby

WESTWIND

ÅBEN
ALLE UGENS
DAGE

Hovedgaden 88 • Nordby • Fanø • Tlf. 76940966 • www.west-wind.dk

Vil du opfylde en boligdrøm?

Kontakt os
for en gratis
vurdering

Hos os, får du præcis den rådgivning, der passer til dit boligsalg. Vi er ét hold med hver forskellige kompetencer. Vil du møde en af os? Så start med en uforpligtende vurdering.

Erik Nørreby
Ejendomsmægler
Tlf: 61557037
en.673@edc.dk

Sebastian Landt
Salg og vurdering
Tlf: 28340066
sel@edc.dk

Amalie Skovbjerg
Trainee
Tlf: 20340251
skovbjerg@edc.dk

EDC EDC Fanø
Det handler om at gøre sig umage

Tlf: 76660102
Mail: 673@edc.dk

Hos os får du den bedste kombination af uddannede og erfarne ejendomsmæglere med indgående lokalkendskab. Et stort lokalt netværk og et bredt udvalg af digitale løsninger når du skal sælge din bolig. Ring for gratis og uforpligtende salgsvurdering når det passer dig. Tlf. **75161011** eller kig forbi vi har åbent alle ugens 7 dage.

Ejendomsmægler
Hovedgaden 54
Nordby, 6720 Fanø
Tlf. 7516 1011
www.nybolig.dk
E-mail: 6720@nybolig.dk

Nybolig

www.nybolig.dk - VI STØTTER LOKALT

CHRISTEL SEYFARTH ART KNITS

Man skal ikke have opholdt sig længe på Fanø før navnet Seyfarth dukker op. Christel og Jørgen Seyfarth har i en lang årrække været iværksættere og ildsjæle med mange spændende projekter.

Butikken i Nordby åbnede i 2005 samme sted som den ligger idag. I starten var det garnkits (garn og opskrift) og maskinstrikkede modeller efter bestilling, men i dag er det udelukkende håndstrikkede modeller og garnkits.

Christel fortæller: "Jeg er mest kendt for mine garnkits med farvestrålende modeller i et fantastisk uldgarn, som jeg køber i Skotland. Er man en habil strikker, kan man købe et garnkit og selv gå igang, men de sidste 12 år har jeg også kunnet tilbyde et bredt sortiment af mine designs som færdigstrikkede modeller. Jeg har også et bredt sortiment af øvrige uldrelaterede varer, såsom fildede frakker, morgensko, sokker, strikket unikatøj fra udvalgte designere og en masse tilbehør til strik."

Christel er en "ægte" fannik og kan spore sin familie på Fanø tilbage til 1647. Så hendes familiehistorie er fyldt med kaptajner, sejlskibe, jordomsejlinger, kvinderne og børnene, der ventede hjemme på Fanø, dramatiske historier med druknede søfolk, forlis, osv. Ja, hele pakken, for det var jo det virkelige liv dengang, og ikke blot et romantisk ø-liv.

Interessen for strik fik Christel allerede som 5-årig, hvor hendes mormor lærte hende at strikke. "Jeg begyndte at strikke med garnrester, som mormor fik af sine veninder. Der var ingen andre i min familie, som strikkede. Det betød, at jeg fik en masse små garnrester i alle mulige farver. Så det var meget kulørte ting, som jeg strikkede. En farveglæde, som har præget alle mine strikke produktioner lige siden."

Naturen, farverne og kulturen på Fanø spiller en stor rolle. "Jeg henter en stor del af min inspiration herfra, fra havet, lyset, bølgerne, stormen, fuglene og den kraftfulde

natur. Men også fra den hundredårige tradition med fanødragten". Kombineret med indtryk fra mange rejser og en lidenskab for gamle kostumer, tyrkiske frakker, Østens enkle tøj snit og rokokkens voluminøse detaljerigdom. "Jeg elsker at sammensætte organiske former med grafiske mønstre."

Erhvervskarrieren med strik startede, da Christel først i 80'erne rejste til Amerika og lavede homeparties med færdigstrik. "Jeg havde været udvekslingsstudent i USA som 16-årig, og min værtsfamilie hjalp mig med et stort set-up. Jeg har arbejdet indenfor alle grene af rejsebranchen, men det var faktisk først, da jeg blev 50, at jeg for alvor gik efter drømmen om at leve af mit strik".

"Da jeg gik all in" med mit firma, fik jeg hurtigt en butik i Nordby, jeg tog første spadestik til "Fanø Strikkefestival", jeg deltog i messer og kunsthåndværkermarkeder i Danmark, men havde også blikket for udlandet, og var bl.a. i New York, hvor jeg solgte mine designs på Park Avenue hos Scandinavian House. Der var ikke nogen, der strikkede ligesom mig, så interessen for mine designs var meget stor".

STRIKKEFESTIVAL

For rigtig mange mennesker er Christel og hendes mand Jørgen kendt som skaberne og arrangørerne af strikkefestivalen på Fanø. Fra en spæd start i 2005 udviklede festivalen sig med eksplosiv hast og blev et af fyrtårnene i turismen på Fanø.

"Jørgen og jeg boede og arbejdede i Canada, da vi var nyforlovede. Her stiftede jeg bekendtskab med at quilte og sy patchwork, da jeg ikke kunne finde nogen, der strikkede.

De lavede nogle festivaler, de kaldte quiltfestivaler, og dem lavede jeg så nogle stykker af på Fanø, da jeg kom hjem. Men mit hjerte ligger ved strikningen, så mange år efter tænkte jeg, at man måtte kunne bruge samme koncept, men blot for strikkere. Deraf fik jeg ideen til at lave en strikkefestival, men drivkraften var, at jeg ønskede at dele Fanø med andre kreative væsner og så se, hvor det kunne bære os hen. Det var aldrig min intention at festivalen skulle blive så stor, som den blev".

Men den blev ret hurtigt til en international festival, hvor strikkere fra hele Europa og længere væk end det, kom til Fanø for at nyde den helt unikke atmosfære. "Det gav genklang mange steder, og jeg blev inviteret til mange events både i og udenfor Danmarks grænser, for at fortælle om succesen med festivalen. Det førte bl.a. til, at vi i 4 år lavede en lignende strikkefestival i Inverness i Skotland. Vi har også været med til at starte strikkefestivaler op i Norge og på Island".

Fanø fik efter nogle år med strikkefestivalen det nye brand at være strikkernes ø, og TV-Syd greb interessen omkring strik og sammen lavede vi det, der kom til at hedde "Den store strikkedyt", et TV-program, hvor deltagerne dystede i at være den bedste kreative strikker. "Jeg var dommer, og TV-programmet kørte i 3 sæsoner og blev en kæmpe succes".

Men i 2023 var det slut. "Vi var ved at være lidt slidte af det store arbejde med festivalen, og derudover var vi begyndt på nye tiltag, såsom årlige strikke retreats, incoming groups fra hele verden og strikkerejser til Shetland, udover naturligvis at drive butikken og en stor international webshop. Vi er også blevet ældre, og det var

derfor et spørgsmål om at prioritere vores tid og kræfter. Vi var meget afklarede omkring salget, og vores håb er, at der opstår en ny måde at dyrke det strikkende fællesskab på her på øen. Men med nye kræfter".

"Gennem årene har jeg haft mere end 100 forhandlere i hele Skandinavien Europa, Kina, Tyrkiet, Canada og USA. Dette har betydet, at kendskabet til mine designs har været bredt langt ud over Danmarks grænser, men det har også haft den side-effekt, at nysgerrigheden til Fanø er blevet vakt, og gennem alle årene har mange strikkere lagt vejen forbi butikken på Fanø, de har haft Fanø som udgangspunkt og har derefter organiseret deres ferie rundt omkring det. Det har ofte overrasket mig, hvor langt mine kunder er rejst for at komme og besøge min butik, og alle er blevet forelskede i Fanø".

BLUE INSTALL
RÅDGIVENDE INSTALLATØR

DAN-EL A/s

DØGNVAGT 70 23 23 88
ESBJERG - FANØ - VARDE - KVONG

Fanø Taxa

Tlf. 8844 3399

Ring og få et godt tilbud

RIKKE SANDFORD

Brugskunst, mode og gaveideer
til børn og voksne

HOVEDGADEN 58 B • 6720 NORDBY • FANØ
WWW.RIKKESANDFORD.DK • TEL: 25 47 87 66

Marc Brodde
FANØ | DENMARK

GALLERI

www.marcobrodde.dk | Havnevej 2, Nordby

Silken Handmade Silks & Design

Landevejen 15, Sønderho • tlf. 2127 9256 • www.silken.dk

Hovedgaden 126, 6720 Fanø
Tlf.: +45 2924 7663
www.fanoedyrekl.dk

Fanø Dyreklinik

Art of hair

INTERNATIONAL HAIRDESIGN
Ved Trappen 8, 6720 Nordby
Tlf.: 75 12 49 05
Mail: lullu@art-of-hair.dk
Tidsbestilling: www.art-of-hair.dk

STYLECOACH LULLU LJØRRING
Certificeret

SEASIDE FOOD

Langelinie 9, Nordby,
(+45) 2010 8717
kontakt@seasidefood.dk

Michaels Antenne Service

ANTENNEANLÆG OG PARABOLER
LEVERING • OPSTILLING
SALG AF TV • REPARATION • VEDLIGEHOLD

Michael Bus • mas@fanonet.dk • tlf. 2011 6325

Fanø Cykler

Kirkevejen 67
6720 Fanø

www.fanoecykler.dk

• Tøj • Håndarbejde
• Gaveartikler • Tasker
• Smykker • Brugskunst

www.kunsladen.dk

Postvejen 29 • Rindby
tlf. 7516 3504

KUNSTLADEN

RAVSMEDEN
Ravsliberen på Fanø

Landevejen 40, Sønderho • www.ravsmeden.dk

ULDSNEDKEREN
Landsbyvej 11, Sønderho • 6720 Fanø

LIS BRINK • Tlf. 7516 4131
www.facebook.com/uldsnedkeren

FANØ **LYNGHONNING**

~ KVALITET SIDEN 1975 ~
- HEIDEHONIG -

Hovedgaden 114, 6720 Fanø • Telefon 7516 2248

SPIS GODT OG RIGTIGTIL TIL RIMELIGE PRISER
GUT UND REICHLICH ESSEN ZU GÜNSTIGEN PREISEN

RESTAURANT DINO
STRANDVEJEN 8, NORDBY
75 16 64 64
WWW.RESTAURANTDINO.DK

PIZZA
PASTA
DORRIMENU
À LA CARTE
TAKE AWAY
SELSKABER

Villa Quisisana

HAVUDSIGT MOD VESTERHAVET
Ferielejligheder for 2 og sommerhus i 1. klitrække
www.quisisana.dk • Tlf. +45 75162700

FANØFLISER

Historiske fliser med Fanø-motiver
22 forsk. hvide m. koboltblå,
15x15 cm. Sælges også
indrammet med 1, 2 eller 4 stk.

Mobil 2049 3428
arvid@fanonet.dk

Tømrermester & låsesmed
Arvid Rasmussen
VIGENSVEJ 14, NORDBY

FANØ FODBOLDGOLF

Postvejen 7b, DK-6720 Rindby
Tlf. 2330 0554

www.fano-fodboldgolf.dk

Strik & Garn KERAMIK
Gaveartikler **Horn**

Tove's Gavebod

Hovedgaden 41 • Nordby • Tlf. 75 16 24 62

Fanø Strandgalleri

12 kunstnere udstiller
spændende kunst
og kunsthåndværk

Kirkevejen 39, Rindby www.fanostrandgalleri.dk

ATLANTVOLDEN PÅ FANØ

Mange steder på Fanø ses stadig grå beton bunkere spredt rundt i klitterne. Det er resterne af Atlantvolden, et kæmpe forsvarsværk fra Nordnorge til Spanien, som det tyske forsvar opførte under 2. Verdenskrig for at forhindre en invasion fra de vestlige allierede. Danmark blev besat af Tyskland fra 9. april 1940 og frem til 5. maj 1945 (Bornholm 1946). Besættelsen foregik uden de store krigshandlinger, og besættelsen var primært et led i erobringen af det strategisk vigtige Norge, samt indsejlingsforholdene til Østersøen.

Opførelsen af et kæmpestort forsvarsanlæg langs hele Europas kyst tog fart for at forhindre en kommende invasion fra de allierede (Storbritannien, Canada og USA). I Danmark var det især Hanstholm og Esbjerg, som var strategisk vigtige indsatsområder. Der blev derfor opført store forsvarsværker omkring disse havne. Mellem Ringkøbing Fjord og Ribe blev der fra december 1942 og frem til krigens afslutning opført omkring 1.300 bunkers.

Fanøs placering ved indsejlingen til Esbjerg Havn medførte, at der blev opført godt 300 bunkers, betonveje, kanoner, jernbaner, jordstillinger, pansergrave, barakbyggerier etc. Hovedparten er placeret på øens nordlige og midterste del. Befæstningen omfattede et større antal kyst- og luftværnsbatterier, fra Pælebjerg (Pælebjerg stillingen) og mod nord til Vesterhavs batteriet og Grådyb stillingen samt Marineflakbatteri Nord (nord for Nordby). Desuden blev der opført kystforsvarsstillinger, radarstationer, barakker til tropperne, udlagt 49.000 miner samt store søminefelter med vest. De tyske besættelsestropper på Fanø udgjorde ca. 2.300 mand, hvortil kom godt 1.275 danske arbejdere, der deltog i bunkerbyggeriet.

Danmark og Fanø forblev et relativt fredeligt sted under hele krigen. Flakbatterierne, som blev brugt til at beskyde fjendtlige fly, kom dog i anvendelse flere gange, specielt i forbindelse med et dagangreb på Esbjerg Militære Flyveplads den 27. august 1944. Her blev 5 allierede fly blev skudt ned under angrebet.

Mange af Atlantvoldens bunkers er i dag en del af klitlandskabet, og er helt eller delvist gemt under sand. Enkelte bunkers i området mellem Rindby Strand og Sønderho ligger helt frie på stranden og kan beses. Det gælder blandt andet den såkaldte "Be Free" bunker, der er overmalet

med graffiti. Et besøg i anlæggene på Halen er absolut også et besøg værd.

Fanø Nord anlægget er det bedst egnede til besøg. Her er det muligt at komme ind i flere af bunkerne. Det er også her foreningen Fanø i Atlantvolden afholder sine bunker-rundvisninger. Vær dog opmærksom på, at området er privatejet og ligger i et følsomt naturområde, så vis hensyn. Tag gerne cyklen derud eller gå af grusvejen Vesternasen!

 Museumskælderen er åben efter aftale og i forbindelse med betalte guidede ture.

 Se på hjemmesiden www.fia.dk

FANØ AUTOVÆRKSTED

www.fanoauto.dk

- ✓ Service eftersyn
- ✓ Airconservice
- ✓ 4-hjulsudmåling
- ✓ Dækservice
- ✓ Klargøring til syn
- ✓ Auto elektriker
- ✓ Skadeservice
- ✓ Auto rudeservice

TLF. 7516 3520

Strandvejen 4, Nordby

LORENZENS BUTIK

– ET BESØG VÆRD

ÅBNINGSTIDER:
 Juni: ti-lø kl. 13-16
 Juli- august: ti-sø kl. 13-16
 September: ti-lø kl. 13-16
 Andre åbningstider scan:

Lorenzens Butik sælger smukke Fanø tørklæder, bøger, samt Fanø musik, plakater og fotokunst alle med motiver fra Fanø. Derudover har butikken en bred vifte af bæredygtige produkter, herunder tøj fra Basic Apparel, økologiske sæber, smykker og tasker fra lokale kunsthåndværkere samt forskellige kvalitetsbrugskunst.

VELKOMMEN HOS SPAR PÅ FANØ...

- LOKALVARER
- BAGERAFDELING
- STORT UDVALG AF VINE
- KØD TIL ENHVER LEJLIGHED

Følg os på facebook
– Spar på Fanø

SPAR

Strandvejen 27
6720 Fanø
Tel.: 7516 3120

Åbningstider: hver dag 7.00–19.00. I perioden 28/6–31/8 2024: kl. 7.00–21.00

Hjørnekroen

Find os på facebook:
Hjørnekroen – events

Hjørnekroen · Hovedgaden 14
Nordby · 7516 2262

FANØ KERAMIK
Mette Hübschmann
Hovedgaden 25b, 6720 Fanø
Tlf: (+45) 6179 1428

www.fanøkeramik.dk

Perronen

IS · MAD · DRIKKE

Vi har åben fra kl. 12-19.30
lukket tirsdag i vinter
Kl. 10.00-22.00 alle dagen i sommer

HOVEDGADEN 73, NORDBY, 6720 FANØ
TLF. 6148 7360

FANØ BOGHANDEL
CENTRUM
POST

FANØ BOGHANDEL & POSTBUTIK
Hovedgaden 58 · 6720 Fanø · Tlf. 7516 2184
E-mail: Fanoe@bogpost.dk

ARKITEKT MAA
KIM HOLST

M: 2370 1896
E: kh@arkho.dk
www.arkho.dk

JN ARKITEKTUR ApS

WOHLERT
TØMRER - SNEDKER
SØNDERHO

TLF. 4043 5413
2992 6583

BÆREDYGTIG · DYNAMIK
NATUR OG
KULTURFORMIDLINGS
CENTER

Gammel Byvej 33
6720 Sønderho - Fano
Tlf. 2615 5410

www.havvaerk.dk

LS
Leif Støjer

tlf.: +45 2674 2995
mail: leiffisk@gmail.com
web: www.lsfisk.dk
cvr: 21187577

Åbningstider kan ses på www.lsfisk.dk eller ved Brugsen

Fanø Apotek
- dit lokale apotek!

Åbent: mandag – torsdag kl. 9.00–17.00,
fredag kl. 9.00 – 17.30, lørdag kl. 9.00–13.00

Hovedgaden 64, 6720 Norby
Tlf: 75162023 Fax: 75162533
Filial af Esbjerg Jerne Apotek

Frits Brinch & Sønner ApS

Entreprenør og aut. kloakmester

Kontor: 7516 4181
Biltlf.: 2926 5676 / 2123 3062

Nordby Bibliotek

- også for dig, der er gæst på Fanø

Stadionvej 17, 6720 Fanø
Tlf. 7516 2230
nordbib@esbjergkommune.dk
esbjergbibliotek.dk

SØNDERHO
Danmarks Smukkeste Landsby

Besøg os på www.soenderho.dk

name it
Str. 86-152

KOLLEKTIONSPRØVER STR. 36-48

Børnetøj, dametøj
og accessories

No. 66

Hovedgaden 66
6720 Fanø

- Udgravning og anlægsarbejde
- Kørsel og vejarbejde
- Jord, sand, sten og vejmaterialer
- Nedbrydning og kloakeringsarbejde

Sønder Nytoft 11, 6720 Fanø
brinchogsonner@fanonet.dk

DYRLÆGE
Din udkørende
DYRLÆGE til
smådyr og stordyr.

Ihre TIERÄRZTIN
mit deutscher
und dänischer.
Autorisation für
Groß- und Kleintiere

Brigitta Lundbak - Madsen
Hæset 1 - 6720 Fanø
MOBIL: 2899 7557

Tømrer- og byggefirma

Henning Frosch | Jeppe Frosch
frosch@fanonet.dk | jeppefrosch@hotmail.com
2148 6989 | **2985 0922**

**KOPICENTER
FOTO PRINT**

Kikkebjergvej 6 Nordby • tlf. +45 2164 4656
casagrafika@casagrafika.dk • www.casagrafika.dk

Kaffehuset

Kom indenfor i "Kaffehusets" hygge - Lidt øl og vin vil gøre lykke
Og thé og kage - man kan smage
Måske en kaffetår man får - mens snakken lystigt går
Og man kan ta' et kig - på strik og keramik

Hovedgade 60, 6720 Fanø, tlf. 2444 2881

Pub & Bodega

tel. 7516 1533

Kirkevejen 37
Rindby, 6720 Fanø
www.kabyssen.dk
kabyssen@kabyssen.dk

- Stedet hvor man hygger sig

	Januar			Februar			Marts			April			Maj			Juni	
M 1	05:27	17:57	T 1	06:14	18:42	F 1	05:46	18:08	M 1	07:42	20:01	O 1	08:27	20:40	L 1	10:46	22:50
T 2	06:04	18:36	F 2	06:54	19:25	L 2	06:23	18:46	T 2	08:35	20:57	S 2	11:53	24:03			
O 3	06:45	19:21	L 3	07:41	20:16	S 3	07:06	19:33	O 3	09:45	22:09	F 3	11:12	23:15	M 3	12:55	
T 4	07:32	20:13	S 4	08:36	21:16	M 4	07:59	20:29	T 4	11:23	23:37	L 4	12:29	24:34	T 4	01:12	13:53
F 5	08:25	21:13	M 5	09:41	22:24	T 5	09:05	21:39	F 5	12:57	S 5	13:33	O 5	02:16	14:47		
L 6	09:25	22:17	T 6	11:00	23:41	O 6	10:32	23:03	L 6	01:02	14:04	M 6	01:42	14:28	T 6	03:14	15:35
S 7	10:31	23:23	O 7	12:29	T 7	12:14	S 7	02:10	15:00	T 7	02:41	15:17	F 7	04:06	16:17		
M 8	11:42	T 8	00:55	13:43	F 8	00:28	13:27	M 8	03:06	15:47	O 8	03:34	16:01	L 8	04:52	16:55	
T 9	00:27	12:52	F 9	01:57	14:42	L 9	01:35	14:24	T 9	03:56	16:29	T 9	04:21	16:40	S 9	05:32	17:30
O 10	01:25	13:56	L 10	02:49	15:32	S 10	02:30	15:13	O 10	04:40	17:06	F 10	05:04	17:15	M 10	06:08	18:04
T 11	02:18	14:52	S 11	03:36	16:17	M 11	03:18	15:55	T 11	05:21	17:41	L 11	05:43	17:49	T 11	06:43	18:40
F 12	03:05	15:43	M 12	04:18	16:57	T 12	04:01	16:33	F 12	06:00	18:14	S 12	06:21	18:24	O 12	07:21	19:21
L 13	03:49	16:29	T 13	04:59	17:35	O 13	04:41	17:09	L 13	06:39	18:49	M 13	07:01	19:03	T 13	08:04	20:08
S 14	04:31	17:12	O 14	05:40	18:13	T 14	05:20	17:44	S 14	07:20	19:29	T 14	07:46	19:49	F 14	08:55	21:01
M 15	05:12	17:55	T 15	06:23	18:54	F 15	06:00	18:21	M 15	08:09	20:18	O 15	08:43	20:45	L 15	09:55	22:01
T 16	05:56	18:39	F 16	07:10	19:40	L 16	06:44	19:03	T 16	09:15	21:22	T 16	09:56	21:56	S 16	10:59	23:07
O 17	06:43	19:27	L 17	08:04	20:35	S 17	07:35	19:53	O 17	10:44	22:49	F 17	11:08	23:14	M 17	12:01	24:12
T 18	07:35	20:20	S 18	09:10	21:41	M 18	08:42	21:00	T 18	12:00	24:10	L 18	12:11	24:22	T 18	12:59	
F 19	08:33	21:18	M 19	10:33	22:59	T 19	10:13	22:28	F 19	13:02	S 19	13:07	O 19	01:15	13:53		
L 20	09:40	22:23	T 20	11:54	O 20	11:33	23:47	L 20	01:14	13:56	M 20	01:20	13:58	T 20	02:13	14:42	
S 21	10:55	23:31	O 21	00:13	13:02	T 21	12:39	S 21	02:08	14:43	T 21	02:11	14:43	F 21	03:05	15:27	
M 22	12:09	T 22	01:16	13:58	F 22	00:51	13:33	M 22	02:55	15:24	O 22	02:57	15:24	L 22	03:54	16:08	
T 23	00:36	13:16	F 23	02:09	14:44	L 23	01:44	14:19	T 23	03:35	16:01	T 23	03:38	16:01	S 23	04:39	16:46
O 24	01:34	14:13	L 24	02:52	15:23	S 24	02:28	14:58	O 24	04:09	16:32	F 24	04:16	16:34	M 24	05:21	17:22
T 25	02:24	15:00	S 25	03:29	15:56	M 25	03:06	15:31	T 25	04:40	16:59	L 25	04:51	17:04	T 25	06:02	17:59
F 26	03:07	15:40	M 26	03:59	16:23	T 26	03:37	16:00	F 26	05:08	17:24	S 26	05:26	17:35	O 26	06:43	18:40
L 27	03:43	16:13	T 27	04:24	16:47	O 27	04:03	16:24	L 27	05:36	17:51	M 27	06:03	18:08	T 27	07:27	19:26
S 28	04:14	16:41	O 28	04:49	17:10	T 28	04:27	16:47	S 28	06:08	18:21	T 28	06:43	18:47	F 28	08:16	20:18
M 29	04:41	17:07	T 29	05:15	17:37	F 29	04:53	17:12	M 29	06:45	18:57	O 29	07:30	19:34	L 29	09:10	21:17
T 30	05:09	17:34				L 30	05:23	17:41	T 30	07:30	19:43	T 30	08:27	20:31	S 30	10:09	22:22
O 31	05:39	18:06				S 31	06:59	19:16				F 31	09:34	21:37			

	Juli			Aug.			Sept.			Okt.			Nov.			Dec.	
M 1	12:51	T 1	03:01	15:11	S 1	02:34	14:39	T 1	02:54	15:00	F 1	02:36	14:45	S 1	02:41	14:56	
T 2	01:46	13:59	F 2	04:01	16:05	M 2	03:24	15:27	O 2	03:34	15:40	L 2	03:09	15:17	M 2	03:15	15:32
O 3	02:51	14:58	L 4	04:53	16:52	T 3	04:04	16:07	T 3	04:08	16:13	S 3	03:38	15:46	T 3	03:47	16:07
T 4	03:44	15:47	S 4	05:38	17:36	O 4	04:38	16:39	F 4	04:37	16:41	M 4	04:04	16:15	O 4	04:17	16:42
F 5	04:28	16:27	M 5	06:20	18:19	T 5	05:05	17:05	L 5	05:02	17:06	T 5	04:30	16:46	T 5	04:49	17:20
L 6	05:03	17:00	T 6	06:59	19:02	F 6	05:29	17:29	S 6	05:25	17:31	O 6	05:00	17:22	F 6	05:25	18:02
S 7	05:31	17:28	O 7	07:39	19:47	L 7	05:51	17:55	M 7	05:49	18:01	T 7	05:34	18:04	L 7	06:07	18:51
M 8	05:56	17:54	T 8	08:22	20:38	S 8	06:15	18:25	T 8	06:18	18:35	F 8	06:16	18:55	S 8	06:57	19:49
T 9	06:20	18:23	F 9	09:11	21:35	M 9	06:45	18:59	O 9	06:52	19:16	L 9	07:08	19:59	M 9	07:56	20:55
O 10	06:47	18:55	L 10	10:07	22:45	T 10	07:20	19:41	T 10	07:33	20:06	S 10	08:11	21:18	T 10	09:02	22:03
T 11	07:20	19:33	S 11	11:13	24:04	O 11	08:03	20:30	F 11	08:25	21:09	M 11	09:24	22:38	O 11	10:12	23:09
F 12	07:59	20:17	M 12	12:24	T 12	08:55	21:31	L 12	09:29	22:31	T 12	10:40	23:45	T 12	11:23		
L 13	08:46	21:07	T 13	01:17	13:31	F 13	09:58	22:48	S 13	10:45	24:06	O 13	11:51	F 13	00:11	12:31	
S 14	09:40	22:07	O 14	02:19	14:29	L 14	11:13	24:26	M 14	12:07	T 14	00:44	12:54	L 14	01:09	13:35	
M 15	10:43	23:20	T 15	03:11	15:17	S 15	12:36	T 15	01:19	13:19	F 15	01:36	13:51	S 15	02:02	14:33	
T 16	11:55	24:50	F 16	03:54	15:57	M 16	01:47	13:49	O 16	02:17	14:20	L 16	02:24	14:43	M 16	02:50	15:24
O 17	13:12	L 17	04:31	16:31	T 17	02:47	14:48	T 17	03:07	15:13	S 17	03:06	15:30	T 17	03:33	16:09	
T 18	02:11	14:19	S 18	05:01	16:58	O 18	03:37	15:38	F 18	03:51	16:01	M 18	03:46	16:14	O 18	04:12	16:50
F 19	03:12	15:15	M 19	05:26	17:23	T 19	04:20	16:23	L 19	04:31	16:45	T 19	04:23	16:56	T 19	04:49	17:28
L 20	04:03	16:03	T 20	05:50	17:50	F 20	04:59	17:05	S 20	05:07	17:26	O 20	05:01	17:38	F 20	05:27	18:07
S 21	04:47	16:47	O 21	06:15	18:20	L 21	05:35	17:46	M 21	05:43	18:08	T 21	05:42	18:25	L 21	06:08	18:49
M 22	05:27	17:27	T 22	06:45	18:55	S 22	06:10	18:27	T 22	06:20	18:51	F 22	06:28	19:21	S 22	06:53	19:38
T 23	06:04	18:07	F 23	07:20	19:36	M 23	06:46	19:10	O 23	07:00	19:41	L 23	07:23	20:29	M 23	07:44	20:35
O 24	06:40	18:49	L 24	08:02	20:24	T 24	07:27	20:00	T 24	07:48	20:44	S 24	08:29	21:40	T 24	08:42	21:36
T 25	07:18	19:34	S 25	08:52	21:22	O 25	08:15	21:03	F 25	08:49	22:11	M 25	09:43	22:44	O 25	09:45	22:39
F 26	08:00	20:25	M 26	09:53	22:32	T 26	09:16	22:34	L 26	10:09	23:30	T 26	10:51	23:41	T 26	10:52	23:40
L 27	08:49	21:25	T 27	11:03	24:00	F 27	10:39	24:02	S 27	11:33	24:34	O 27	11:52	F 27	11:56		
S 28	09:49	22:46	O 28	12:24	L 28	12:07	M 28	11:40	13:57	T 28	00:33	12:45	L 28	00:36	12:56		
M 29	11:05	24:19	T 29	01:37	13:46	S 29	01:10	13:16	T 29	00:29	12:37	F 29	01:20	13:33	S 29	01:27	13:49
T 30	12:29	F 30	02:48	14:52	M 30	02:07	14:13	O 30	01:17	13:26	L 30	02:03	14:16	M 30	02:13	14:38	
O 31	01:34	13:41	L 31	03:45	15:47			T 31	01:59	14:08					T 31	02:55	15:22

TIDEVANDSTABEL 2024

GEZEITEN 2024 / TIDE CALENDER 2024

De anførte tider gælder for Esbjerg Havn. Fanø Bad ±60 min. Sønderho ±30 min.

Die angegebenen Zeiten gelten für den Hafen von Esbjerg. Fanø Bad 60 min. Sønderho ± 30 min.

The stated times apply to the Port of Esbjerg. Fanø Bad ± 60 min. Sønderho ± 30 min.

GODT AT VIDE (PRAKTISK INFO)

HJERTESTARTERE

Der findes hjertestartere flg. steder:

NORDBY:

- På færgerne
- Boligforeningen, Kallesbjergvej 24A
- Danibo Sommerhusudlejning, Langelinie 9b
- Fanø Hallen, Stadionvej 11
- Fanø Sparekasse, Hovedgaden 15
- Mødestedet, Lindevej 3
- Fanø Skole, Stadionvej 17
- Rådhuset, Skolevej 5-7
- Sundhedshuset, Vestervejen 1
- SuperBrugsen, Hovedgaden 87
- Tempo Superspar, Strandvejen 27

FANØ BAD:

- Fanø Vesterhavsbads Golfklub, Golfvejen 5
- Feriecenter Vesterhavet, Strandvejen 59

RINDBY:

- Novasol – Dansommer, Vestertoft 2A
- Trygfonden kystlivredning, Kirkevejen 79

SØNDERHO:

- Kystredningstjenesten SAR (Sønderho Rutebilstation)
- Gl. Byvej 20
- Kunsthåndværk, Sønder Land 8

AFFALDSHÅNDTERING

Glas, papir, dåser og kemikalieaffald bedes sorteret og afleveret på genbrugsstationen på Sønder Nytoft 7 eller i de opstillede igloer.

Kemikalieaffald dog kun på genbrugsstationen. Medicin skal afleveres på apoteket. Er man i tvivl, så kontakt personalet på genbrugsstationen.

FASTE ÅBNINGSTIDER:

man-fred 13-17
lørd-søndag 9-15

VANDVÆRK

Vandet på Fanø er af bedste kvalitet og man kan roligt drikke det rene, bakteriefrie vand fra hanerne.

Fanø Vand A/S: 2445 0088

Rindby Vand, vandforsyning: 7538 1750

Fanø Bad, vandforsyning: 7666 0077

HUNDE

Skal ifølge loven ALTID føres i snor i byerne, sommerhusområderne, klitterne og plantagen. På stranden skal hunde ALTID hales i snor i perioden 1. april til 30. september.

Hundeskoven: over for parkeringspladsen ved Pælebjerg i Fanø Klitplantage er etableret en hundeskov på seks hektar. Her kan hunden løbe frit omkring.

Ryd op efter din hund: Vis hensyn! Tag altid en pose med til hundens efterladenskaber. Flere steder på Fanø er opsat særlige standere med hundeposer.

CAMPING

Camping på Fanø er ikke tilladt uden for de godkendte campingpladser. I klitterne og klitplantagerne er motor-kørsel, camping og teltslagning forbudt.

På vej, gade, parkeringsplads og rastepuds samt strand må telte, campingvogne, campingbusser og andre køretøjer, der er indrettet til overnatning, ikke hensættes i tiden fra kl. 21 til kl. 07.

SYGE OG TILSKADEKOMNE DYR

BLM Dyrlæge

Hæsset 1, Rindby
+45 2899 7557

Fanø Dyrlægeklinik:

Hovedgaden 126, Nordby
Kun konsultation efter tidsbestilling på tlf.
+45 2924 7663 eller bente@fanonet.dk

Dyrlægeklinik på fastlandet:

Smådyr (hund, kat osv.):

Esbjerg Dyrehospital, Dortheasvej 27, 6700 Esbjerg, tlf.
+45 7512 2167.

Heste: Ansager Dyrehospital, Gartnerhaven 5, 6723 Ansager, tlf. +45 7529 7066. Vagtdyrlæge er fra 17-08, samt i weekender og helligdage, tlf +45 7070 2335. Lokalt findes der ingen vildtplejestation, hvorfor vildtet håndteres af skovløber eller politi.

Skovløber: Thomas Hingebjerg tlf. +45 2141 8601.

Dyrenes beskyttelse har også et akutnummer: 1812. Her afgør DB det videre forløb. Bortløbne katte anmeldes til dyrlægen, bortløbne hunde til politiet

KØRSEL PÅ STRANDEN

Det er tilladt at køre på stranden med motorkøretøjer. Hastighedsbegrænsning er 30 km/t. Det er ikke tilladt at lade børn og andre personer uden kørekort føre køretøjet på stranden eller lade børn sidde sammen med voksen hos føreren. Overtrædelse medfører bødestraf.

Lægehus: Vestervejen 1, Nordby
Tlf.: 7516 3222 / Lægevagt: 7011 0707
Politi: Skolevej 5-7, Nordby.
Tlf.: 2174 1448 / Politivagten: 114

PARKERING I FANØ

P-pladser Nordby

- Langelinie, Færgestrands 6
- Lystbådehavnen, Postvejen
- Kærnevej 2
- Suensonsvej 1
- Sprøjthuspladsen
- Fanø Hallen, Stadionvej 11
- Fanø Skole, Stadionvej 17
- Nordby Kirke, Hovedgaden 103
- Rådhuset, Skolevej 7
- Realen, Niels Engersvej 5A
- Ved Skibsværftet 4
- Fanø Færgen
- Hovedgaden/Strandvejen
- Niels Engersvej (Vestervejen 37)
- Kroslippe 4
- Færgevej (Hovedgaden 15)
- Strien, Lindevej 5
- Buegangen (Lindevej 6)
- Museumspladsen, Skolevej 2

P-Pladser i Sønderho

- Sønderho Kirke, Sønderho Strandvej 2
- Busstationen, Landevejen 35
- Digevej 17
- Hannes Hus, Digevej 31

Velkommen til SuperBrugsen Fanø

Vi er et supermarked med faglært personale fra slagtermester til vinsommelier.

Blandt vores ca. 10.000 varer kan du finde et stort udvalg i:

Discountmatch på
500 dagligvarer

Fanø produkter

gluten frie

veganske

sukkerfrie

økologiske

samt meget mere...

Vi er over 80 lokale medarbejdere der vil gerne vil være med til at give dig og din familie den bedste ferieoplevelse.

Følg med på facebook - Her sker altid noget!

Åbningstider:

Alle ugens dage : 7.00 – 19.00

Juli: 7.00 – 20.45

coop

**Super
Brugsen**

Hovedgaden 87, Nordby, tlf. +45 7516 2009

www.brugsenfano.dk • SuperBrugsen Fanø

Feldberg Strand Camping.dk

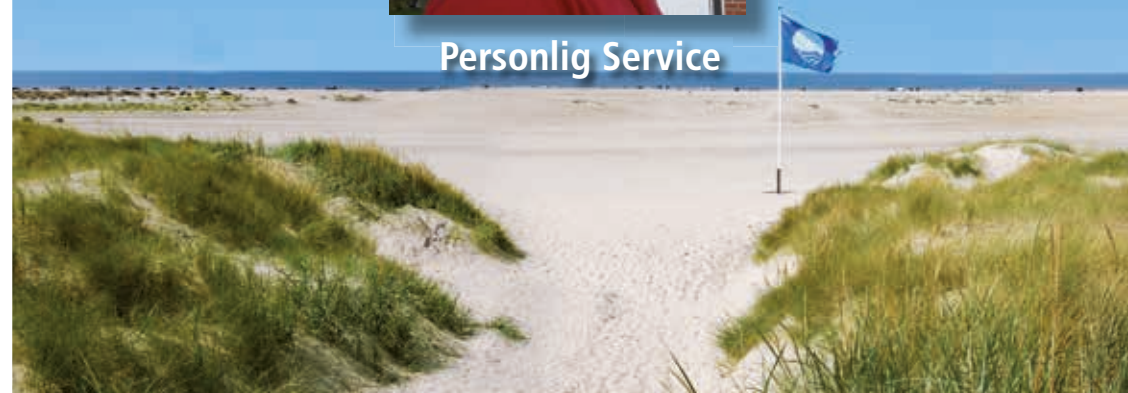
Kvalitet

Tæt på Stranden

Personlig Service

C a m p i n g ☀ H y t t e r ☀ S o m m e r h u s e

Kirkevejen 39 · Rindby Strand · DK-6720 Fanø · Tlf. +45 75162490 · www.feldbergstrandcamping.dk

KÆRE SOMMERHUSEJER

- ✓ Mere end 40 års udlejningserfaring
- ✓ Det eneste lokaltforankrede udlejningsbureau på Fanø
- ✓ Lån en DANIBO trailer - GRATIS
- ✓ Adgang til fuldt udstyret værksted 24/7 - GRATIS
- ✓ Vaskeri til servicering af 4200 sengepladser
- ✓ 24/7 kundeservice
- ✓ Super kundetilfredshed - læs mere på Google og Facebook

**Kontakt os
og få en snak
omkring
udlejning
af dit
sommerhus.**

DANIBO
FANØ SOMMERHUSUDLEJNING